

BITNE OZNAČNICE KRŠĆANSKE MOLITVE U SVJETLU NOVOGA ZAVJETA

Ante Čovo
Katolički bogoslovni fakultet

UDK: 248.143
Stručni članak
Primljeno, 3/03.

Sažetak

Molitva je važan čimbenik našeg kršćanskog samoshvaćanja i samoprihvatanja. Molitva i razgovor s Bogom najveće su dobro, stvarnost zajedništva s Bogom, na što smo pozvani. Ona je izričaj naše vjere, posrednica i spoznaja Boga. Molitva bi stoga bila riječ nade u vjeri. Molitva izvire u svakoj prilici: u samoći, u zajednici, u borbi u kojoj se objavljuje Božja aktivna prisutnost, a koju vjernik iskusi. Upravo je stoga teško shvaćamo. Nije nam se lako posvetiti molitvi. Primjećujemo brojne poteškoće. Ustrajnost u molitvi stoji nas mnogo truda jer Bog šuti i naša osjećajnost nije nipošto zadovoljena. Navikli smo se da je molitva više izgovorena riječ negoli slušanje Riječi koja boravi u nama. No, molitva je želja za Bogom. Ona je više učinak Božje milosti negoli našega naprezanja. Istinska molitva iziskuje raskajano, ponizno, jednostavno i istinito srce djeteta koje se prepušta Bogu koji u njemu boravi i moli. Moliti znači željeti, slušati, vjerovati i čuti Duha Sina koji uzdiše u nama i u svemu stvorenju, kako bismo ostvarili svoje temeljne potrebe, svoje spasenje: dolazak Božjeg kraljevstva, sinovski odnos s Ocem i bratski odnos s bližnjim i svim stvorenim.

Uvod

Čovjek je po svojoj naravi religiozno biće. Sve religije to svjedoče. Tipično izražavanje čovjekove religioznosti jest molitva. Ona izražava njegov duh, osjećaje, granice, težnje i potrebe. Živjeti kao kršćanin znači prije svega živjeti u molitvi, tj. vjerovati, prionuti s povjerenjem uz Gospodina Boga uspostavljajući s Njim dijaloški, govoreći i spoznajni odnos.

Nužnost molitve ne temelji se na našoj bijedi, potrebi, nego na činjenici da je sam Bog predvidio našu molitvu kao nužno sredstvo suradnje, da se «izgradnja zemaljske države uvijek temelji na Gospodinu i k njemu upravlja, da ne bi možda uzalud radili oni koji je grade» (LG 46)¹.

---

¹ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, «Lumen gentium». Dogmatska konstitucija o Crkvi, Dokumenti (KS, Zagreb 1980.)

Stoga vjernik moli, ne toliko jer ima potrebu Božje pomoći - što je više nego očito – nego moli nadasve jer je Bog izrekao potrebu naše molitve da bi dane do izvršenja svojega plana spasenja obilježio suradnjom. Ako želimo biti njegovi suradnici trebamo moliti. Sve što činimo trebamo činiti u zajedništvu s njim: «Tko nije sa mnom, protiv mene je! I tko sa mnom ne sabire, rasipa» (Lk 11,23). Bog je gladan suradnje i zajedništva sa svojom djecom. On nas je stvorio za zajedništvo sa sobom.

Osobni odnos zahtijeva osobnu molitvu. Nerijetko to donosi nemale poteškoće jer vjernik u molitvi ne iskusi samo blagu Božju blizinu, nego, također, i njegovu prividnu i tajnovitu odsutnost². Kada smo spremni moliti, Bog automatski ne ulazi u naš opipni svijet života, da bi svojom riječju ispunio našu glad za njim i da bi napunio sa svojom snagom našu nesposobnost da stignemo do njega. Bog nije idol kojega u molitvi možemo zazvati za naše duhovno samozadovoljstvo. Bog je sasvim Drugi, skriveni Bog, odsutni Bog, Bog koji izmiče. Bog je duh (Iv 4,24) i s njim se može stupiti u vezu preko molitve. Bez molitve ne može se dotaknuti Božji tron. «Molitva je, znali mi ili ne, susret Božje i naše žeđi. Bog je žedan da mi budemo žedni njega»³. Molitva ne utažuje žeđ da bismo u svojem životu ostvarili djelo Božje, nego povećava žeđ. Tek će u vječnom kraljevstvu naše želje biti potpuno zadovoljene.

Iz toga se rađa neprestano bolno iskustvo da ne uspijevamo zaista moliti, biti u šutnji. Zato se u našem životu više od molitve, kontemplacije, šutljivog iščekivanja Boga, vidi jaka potreba da djelujemo, činimo, govorimo. Neka se nešto događa. Radije bismo išli u posjete ljudima i savjetovali ih nego molili. Molitva nas ne zadovoljava, pa smo napastovani da je napustimo i da se posvetimo drugim datostima, koje su shvatljivije i vidljivije u našem vremenu, aktivnostima koje su važnije od klečanja. Molitva je mjesto dosade i malodušnosti. Čini nam se izgubljenim vremenom⁴.

² «Bog hoće biti odsutan, zato da bude "onaj koji dolazi" (Otk 1,4), dakle, onaj koga čovjek čeka, preuzimajući stvaran i odgovoran udio na beskrajnom radilištu života. Bog hoće biti odsutan, zato da bude onaj koga ćemo izabrati, ne iz straha ili interesa, nego po zovu želje koju sve više spoznajemo. Bog hoće biti odsutan, zato da čovjek uzmogne prispjeti blaženstvu: "Blago onim slugama koje gospodar, kada dođe, nađe budne" (Lk 12,37)», F. VARONE, *Nevolje s odsutnim Bogom* (KS, Zagreb 1998.) 207.

³ *Katekizam Katoličke Crkve* (Glas Koncila, Zagreb, 1994.) 2560.

⁴ Katekizam navodi dvije poteškoće molitve: rastresenost (2729) i suhoću (2731) i dvije kušnje: manjak vjere (2732) i duhovnu lijenost (2733).

Zato je potrebno odmah na početku razmišljanja ukloniti obmanu: molitva nije laka, nego je borba. Ta tvrdnja ne bi iznenadila apostola Pavla, koji, pišući kršćanima Rima, govori: «zaklinjem vas, braćo, Gospodinom Isusom Kristom i ljubavlju Duha: suborci mi budite u molitvama Bogu» (Rim 15,30; usp. Kol 4,12; Izl 17,8; Post 32,23). U toj rečenici odzvanja i izričaj najstarije monaške tradicije, da ništa ne traži toliki napor kao molitva Bogu. Molitva će tražiti, sve do zadnjega izdisaja, nepoštednu duhovnu borbu. Dok se u svakodnevnom životu borimo s «muhama i komarcima», kada molimo borimo se s «lavovima i zmajevima», štoviše i sa samim Bogom, na kojega projiciramo našu zloću, naše patnje, boli, poteškoće... Naš se grijeh, odsutnost i udaljenost od Boga, očituje više u molitvi, negoli bilo gdje drugdje.

Svrha je ovoga rada, imajući u vidu naše probleme i poteškoće s kojima se susrećemo u molitvi i želeći obraniti istinsku molitvu od nemoljenja (ateizma) i od lošeg moljenja (religija), iznijeti bitne označnice kršćanske molitve u svjetlu Novoga zavjeta.

1. Osnovna duhovna raspoloženja ulaska u molitvu

Prvi čin te borbe sastoji se u ulasku u molitvu. Mi u vjerskim stvarima nosimo u sebi uznemirujuće proturječje. Nama Bog treba, to znamo, ali izmičemo, opiremo se toj navezanosti. To se na poseban način pokazuje u našem odnosu prema molitvi⁵. Prije svega jer uvijek imamo tisuće zanimljivijih i hitnijih stvari koje trebamo napraviti. Zatim trebamo, iz dna svoga bića, izbaciti ispraznost, površnost, vlastitu odsutnost, da bi Krist mogao ući, boraviti i zauzeti svoje mjesto u našem srcu. Ti početni čini zahtijevaju odluku, ponekad tešku, da se oslobodimo tisuća misli koje nas uzbuđuju da bismo mogli doći Onoga koji nam je prisniji od nas samih, kako reče Augustin⁶. Mi smo u molitvi uvijek pretečeni. Ono što od nas ovisi jest da postanemo prisutni Onome koji nas je dostigao.

Isus je jasno razlučio dva časa: «moj čas», tako ga naziva. To je čas svjetla. I «naš čas», čas tame. I zaključuje: «Hodite dok imate svjetlost da vas ne obuzme tama» (Iv 12,35), čime nuka na izbor: hodati u njegovu svjetlu da ne bismo ostali u tami. Naši su časovi tamni, a Isusovi svijetli. Tko ne hoda u svjetlu Sina Čovječjega, koji objavljuje Očevu ljubav, ne

⁵ Usp. *Katekizam*, 2726; R. GUARDINI, *Uvod u molitvu* (KS, Zagreb, 1993.) 12-13.

⁶ AUGUSTIN, *Ispovijesti* (KS, Zagreb, 1973.) III,6.

zna gdje ide, jer ne zna odakle dolazi. Ivan nam opet donosi Isusove riječi: «Ljudi su više ljubili tamu nego svjetlost» (Iv 3,19). Molitva je vrijeme svjetla, mjesto svjetla i hodanje u svjetlu. To je upravo Božji čas. Božji čas nije nikada naš čas. To je vrijeme u kojem se kvalificiramo kao «sinovi svjetla». Istinski sinovi Božji: «vjeruju u svjetlost, da bi bili sinovi svjetlosti» (Iv 12,36). Hodati, dakle, postaje vjerovati u svjetlo, prionuti njemu, Sinu, svjetlu svijeta, od kojega čitavo stvorenje prima svjetlo. Kada nam kaže: «hajdete i vi» (Mk 6,31), znači da nas prethodi. Čeka nas kao zadnje pristigle. Zbilja, stići točno u određeno vrijeme na sastanak s Bogom nije naša jakost. On nas uvijek prethodi. On je uvijek prije svih naših, željenih ili neželjenih, kašnjenja. Božje vrijeme je uvijek ovo vrijeme. Božji čas je uvijek ovaj čas.

Drugo važno držanje jest pažnja, pozornost. Ako se korijen grijeha sastoji u zaboravu Boga, korijeni molitve stoje u ljubavi i pažnji. Pažnji na Božju prisutnost. Ući u prisutnost «Onoga koji nas čeka»⁷. Njegovo je ime Bog s nama (Mt 1,23). Nismo siročad, niti napušteni. Sin je zauvijek naš brat. Njegovo biti s nama čini mogućim naše biti s njim. Raspeti i uskrsli Nazarećanin, prisutan je među nama: «Evo, ja sam s vama u sve dane – do svršetka svijeta» (Mt 28,20). Upozorenje da budemo budni (usp. Mt 24,45-51; 25,1-13; Lk 12,35-48) odnosi se na njega, na njegov dolazak u posljednji dan i danas. Dolazi nam u susret svaki dan i svaki čas u kojem, vjerno i mudro, slušamo i činimo ono što je on činio i govorio. To je pitanje povjerenja i ljubavi. Bitni, neophodni element u molitvi jest pozornost. Pažnja, u svojem najvišem stupnju, isto je što i molitva. U sabranosti molitelj kaže: «Tu je Bog, a tu sam i ja»⁸. Molitva zbog toga nije plod volje koja se napreže, ni snage, prisile, nego pažnje koja se usredotočuje. Pažnja je vezana na želju, ne na volju. Bez pažnje, molitva, kao i djelovanje, ostaje besplodna. Molitva je vježbanje želje. Molitva je želja za Bogom⁹. Želja je najuzvišenija ljudska sposobnost. Doduše, ona ništa ne proizvodi, ali zato sve prihvaća. Sve ono što je, a Bog je sve, nije da se čini, nego da se prihvati. Dopustiti mu da On dođe k nama, umjesto da mi sebe prisiljavamo da ga dostignemo. Dopustiti mu da nas on povede

---

⁷ Katekizam, 2711.

⁸ GUARDINI, *Uvod u molitvu*, 21.

⁹ Usp. PSEUDOHRIZOSTOM, *Nagovor o molitvi*, PG 64,462-466. Preuzeto iz *Božanski Časoslov II*, 47.

sa sobom. Nikada ne smijemo zaboraviti da mi ne prevaljujemo razdaljinu između neba i zemlje, nego On sam dolazi k nama.

Treći vid jest ustrajnost u molitvi. To je jedini savjet koji nam daje Isus: «Ištite... tražite... kucajte» (Lk 11,9). Potrebno je tražiti. Ali ne kao pogani koji vjeruju da će biti uslišani zbog mnoštva riječi (Mt 6,7). To je magija ili nepovjerenje da će se postići tražena milost. Trebamo tražiti sa sinovskom slobodom i povjerenjem (Mk 11,24). Sve je Božji dar. Sve što jesmo i što imamo, objekt je zahvaljivanja, a ono što nam nedostaje, objekt je traženja. Tko nema vjere, uzalud traži: neće primiti. Molitva je pružanje ruke da bismo primili ono što tražimo. Trebamo vjerovati da ono što tražimo, da se događa (usp. Mk 11,23), jer se, ustvari, već dogodilo. Ako nam je Otac dao Sina, kako nam onda s njime neće sve darovati (Rim 8,32). Potrebno je stoga težiti neprestanoj molitvi koju preporuča i Apostol (1 Sol 5,17; Ef 5,20), ne u smislu neprestanog ponavljanja formula u svakoj situaciji i za vrijeme svakog djelovanja, nego kao sposobnost nutarnjega života u kojem je slušanje riječi Božje uvijek moguće, u kojem su misli i osjećaji neprestano podložni razlučivanju u svjetlu riječi Božje¹⁰. U tom smislu treba shvatiti izvještaje iz Djela apostolskih, gdje se opisuje prva kršćanska zajednica koja je bila «jednodušno postojana u molitvi» (Dj 1,14). I Pavla koji nuka da se «svakovrsnom molitvom i prošnjom u svakoj prigodi u Duhu molimo» (Ef 6,18), jer «mi neprestano za vas molimo» (Kol 1,9). Tada molitva postaje samo disanje vjere. Naš temeljni odnos s Bogom jest onaj tražiti/primiti u poniznosti i s povjerenjem, s radošću i ljubaznom zahvalnošću. Taj dijalog s njim, naše je sudjelovanje u životu njegova Sina koji se objavljuje u povijesti da s njim navješćujemo njegovo Kraljevstvo ljudima¹¹.

2. Kršćanska molitva je vjernost Božjoj volji

Vjernost u molitvi treba promatrati kao temelj svih drugih vjernosti. Stoga psalmist moli: «duh postojan obnovi u meni» (Ps 51,12). Ona daje polet svim drugim životnim djelima. Bez kvasca molitve sve bi postalo mučno kao neuskislo tijesto. Naporno je ustrajati u molitvi kada presahnu osjećaji i čežnje duše. Molitva je ponekad čovjekova strpljivost protiv

---

¹⁰ Usp. VARONE, *Nevolje*, 191-192.

¹¹ Usp. A. REBIĆ, «Čovjek molitve (molitva) u Bibliji Staroga i Novoga Saveza», *BS XLIII* (1973.) 1, 28-30.

Božje šutnje. Ta ustrajnost ima neku cijenu: nije mala stvar biti postojan kada naša osjećajnost nipošto nije zadovoljena ljubavlju zbog toga što se Bog ne vidi, ne osjeća se, ne dodiruje se. Rastuženi smo žalošću da je Bog «daleko» i da je «odsutan», čini nam se, a ponekad smo i uvjereni, da nas je ostavio same. Zapomažemo poput Joba: «K Tebi vičem, al' Ti ne odgovaraš, pred Tobom stojim, al' Ti ne mariš» (Job 30,20). A Gospodin nam svojom šutnjom govori: dođi naprijed, hodaj i vidjet ćeš. To je strpljivost vjere (usp. Lk 18,1-8).

Ali ako nitko ne može vidjeti Boga, Bog nas ipak gleda. Moliti znači staviti se pod taj ljubljeni i oživljujući pogled¹². Molitva je nepomičnost, iščekivanje, podlaganje. Za razliku od djelovanja, koje je pokretnost, poticaj i gospodarenje, molitva je neka vrst smrti pred, kojom se može kušati neku vrst psihološke nemogućnosti. Nije li to življenje Pashe Kristove? Pustiti se svaki dan, prepustiti se, ostaviti Bogu kormilo, odreći se da se bude bog i dopustiti da Bog bude Bog: eto divnoga napora molitve! Eto divnog objavljivanja da smo sposobni klanjati se Božjem ne odgovoru, Božjoj šutnji, Božjem odbijanju kao ona Kanaaka (usp. Mt 15,21-28). Ako je naša afektivnost ranjena, ako su naši odnosi bili kaotični, zbrkani, ako je naša riječ bila puna srdžbe, ako je naš posao išao naopako, u molitvi možemo postići ravnotežu, možemo ponovno naći mir i tako se stavljamo u istinu. Eto znaka da Bog radi u nama, da nam daje «postojan duh» (Ps 51,12).

Nadalje, borba molitve je također borba obraćenja. Kada se moli, ne čini se to da bi se preoblikovala Božja volja, nešto nemoguće, nego da bismo prionuli uza nju. Isus poziva svoje učenike na molitvu, koja je suradnja s božanskim naumom (usp. Lk 22,39-45). Istinska je molitva ona koja ne ište drugo doli da bude u skladu s Božjom voljom. Otac je uporan u davanju, ali ne daje ono što netko želi, nego ono što nam On sam želi dati: Duha Svetoga da izvršimo njegovu volju (usp. Lk 22,42; Mt 26,42; Mk 14,36-38). Ne daje nam milost, nego sebe samoga. On želi da otkrijemo i nasitimo našu bitnu potrebu: da smo mu sinovi. Osoba koja moli na takav način ne zanima se za samu sebe, nego jedino za Boga. U Marijinoj molitvi nije bilo ni najmanjega gledanja na samu sebe, jer je njezino srce bilo čisto i potpuno u skladu s Božjim srcem. Nasuprot, farizejeva molitva, koji se divi samom sebi nabrajajući vlastite zasluge

---

¹² O molitvenom susretu između Boga i čovjeka u Bibliji vidi: A. ŠKRINJAR, «Susret s Bogom u biblijskoj molitvi», *OŽ XXIX* (1974.) 213-244.

(Lk 18,12), nije ništa drugo doli razgovor sa samim sobom, gledanje u ogledalo, a ne kroz staklo. On se želi učiniti vrijednim pred Bogom, što je čin religije a ne vjere.

Čisto srce kada moli ne vidi sebe samoga. U tom smjeru ide divno upozorenje sv. Franje: «da bismo čistoćom srca mogli ublažiti Boga, a ne da raspuštenim glasom draškamo uši»¹³. Da bi se stiglo do te čistoće, potrebno je asketsko zalaganje¹⁴, ali i prihvaćanje milosti jer samo Bog može «stvoriti čisto srce», kako moli psalmist (Ps 51, 12), samo on može ispuniti naše srce (usp. Ef 3,20) koje je «nemirno dok se ne smiri u Njemu»¹⁵. Riječ je o izvornoj čistoći koja izbija iz izvora kao i poklik djeteta - «tata» - i baca se njemu u naručje. Budući da samo Bog pozna čovjekovo srce, nitko drugi osim njega ne može prosuđivati čovjekovu molitvu. Ne zato jer mislim da molim ili osjećam da molim, ja zaista molim. S druge pak strane, suhoća u molitvi nije znak manje kvalitete molitve. Kada je Bog govorio Mojsiju, «sakrio mu je svoje lice, nije mu pokazao doli leđa» (Izl 33,20-23). Molitva zahtijeva zajedno napor tame vjere i odvajanje od sebe samoga, jer nije čovjek gospodar vlastite molitve, ona se prima. Ne može se zagospodariti Božjom prisutnošću, nego se na nju sprema. Potrebno je ostvariti tu decentralizaciju da bi se molilo, ne zato što mi se to sviđa, nego jer se Bogu sviđa. Dovoljno mu je reći dvije riječi, vlastitu ljubav i vlastitu bijedu i zatim šutjeti, stajati u šutnji pred njegovim nogama, dopuštajući mu da dovrši rečenicu kakvi smo. Tada će sve u životu imati drugo značenje.

Iskustvo je molitelja u vjeri da spoznaje u sebi nutarnju prisutnost, koja je različita od njegove. Suvremena filozofija mnogo govori o prelasku *s ja na ti*, tj. traženju drugoga. Biblija nam već odavna nudi takvo rješenje. Sve se krije u onome «sjeti se»¹⁶, tj. u molitvi u kojoj podsjećamo

---

¹³ Sveti Franjo, «Pismo Redu», 42, K. ESSER, *Spisi sv. Franje i sv. Klare Asižana* (Symposion, Split, 1991.) 75.

¹⁴ Ovdje mislimo i na pozitivne (direktne) asketske vježbe: lectio divina, duhovno vodstvo, ispit savjesti, homilije i nagovori, duhovno čitanje, duhovne vježbe i dani povlačenja; i na negativne (indirektne) asketske vježbe: šutnju, tjelesne pokore, odricanja i žrtve.

¹⁵ AUGUSTIN, *Ispovijesti*, I,1.

¹⁶ Dimenzija ponovnog sjećanja toliko je središnja da svaka molitva upućuje poklik Bogu: «Sjeti se Bože!». «Sjeti se» nije samo religiozno ponašanje nego je također i pokazivanje vjere. Reći to u molitvi vjere znači da nalazimo sigurnost, da nas Bog ne zaboravlja. Ne obraćamo se apstraktnom Bogu kojeg je otkrio ljudski razum. To je obraćanje Onome koji se pokazao vezan na čovječanstvo u Obećanju, Savezu. Čitava nam Objava pokazuje da se

Boga i sebe na obećanja. Onaj tko moli nalazi se pred onim Ti koji je Otac i koji se objavljuje tako molitelju u dubini njegova srca, jer On ispituje srca i bubrege (usp. Ps 7,10; Jer 11,20). Molitelj tako spoznaje novu istinu, koja ga izvlači da ne bude zakopan u vlastitoj istini. Kolike bi istinske molitve trebale završiti s poklikom oca opsjednutog dječaka: «Vjerujem, pomози mojoj nevjeri!» (Mk 9,24). Moliti zato znači biti svjestan vlastitoga siromaštva i sposobnosti da se ono izrazi. Tražiti, moliti vjeru, temeljeći se ne na vlastitoj vjeri, nego na njegovoj vjernosti. Uteći se njegovom milosrđu, koje stiže u pomoć našim potrebama, a na poseban način našoj najdubljoj potrebi da se pouzdajemo u njega. To je molitva koju svatko treba doseći da bi stigao do poosobljenog krštenja.

3. Molitva i čistoća srca¹⁷

Naša se kršćanska pogreška sastoji u tome da bismo htjeli potpuno shvatiti Boga. Teologija se u svim vremenima nalazila pred iskušenjima kada je smatrala da se Boga može prenijeti pojmovima, ili razumom, što nije baš potpuno moguće (usp. 1 Tim 6,16). Pri tome i najplemenitiji razum dolazi u opasnost da nad Bogom učini nasilje, da ga previše prilagodi ljudskim sposobnostima poimanja, ljudskom duhovnom stanju. Da bi se ostvario veliki pothvat neophodna je nutarnja snaga. Ona se dobiva povjerenjem, otvaranjem subjekta «sili Božjoj» (Mt 22,29), Duhu Svetom koji dolazi odozgo i koji je nositelj snage i svjetla za poznavanje Pisma¹⁸.

---

u njega možemo pouzdati jer se Bog sjeća svojih obećanja. Sjeća se svojih, onih koje On ljubi. To sjećanje je naklonost, milost. Bog vjere je neshvatljiv bez svojega sjećanja spasenja. Usp. Jer 2,2; 31,20; Iz 43,25; Lev 26,42; Post 9,15; Lk 1,54.72; Hebr 2,5-8; 10,17).

¹⁷ U Bibliji srce označuje čitav nutarnji život. Srce misli, razmišlja, spoznaje (usp. Iz 10, 7; Ps 140, 3; Izr 6, 14 i 18; Mt 9, 4; 13, 15; Lk 1, 51; Iv 12, 40; Heb 4, 12; Rim 1, 21; Ef 1, 18); donosi odluke i planove: (usp. Dj 5, 4; 7, 23 i 39; 11, 23; 1 Kor 2, 9; 4, 5; 7, 37; 2 Kor 7, 9; 8, 16; Rim 10; 1, 28; Otk 17, 16; Lk 24, 38). Ono se može: ražalostiti, preplašiti, zabrinuti, mrziti, uzradovati, kliktati, plakati, kajati se, utješiti se, protrnuti, oslabiti, otvrdnuti... (usp. Iv 14, 1-27; 16, 6 i 22; Dj 2, 26; 14, 17; 21, 13; Rim 9, 2; 2 Kor 2, 4; Jak 5, 5). U Bibliji »se srce očituje kao organ okrenut Bogu i čovjeku, koji se može otvoriti ili zatvoriti, organ kojim čovjek vjeruje, ljubi, osjeća i nastoji, ali također i mrzi, odbacuje i protivi se. Uvijek je u pitanju čitav čovjek, tako da i za tu antropološku kategoriju vrijedi cjelovit pogled», J. GNILKA, *Teologija Novog zavjeta* (Herder - KS, Zagreb, 1999.) 43.

¹⁸ Važnost molitve u spoznavanju Boga možemo vrlo lijepo iščitati iz pisma svetog Franje svetom Anti: «Bratu Antunu, svome biskupu, brat Franjo pozdrav. Drago mi je da predaješ

Duhovna zbilja nije doseziva, uhvatljiva osjetilima ili čovjekovom logičnom razumu. Evanđelje nam ipak obećava da onaj tko ima čisto srce, da će Boga gledati (Mt 5,8). To znači da je kršćanska kontemplacija intuicija čistoga srca. Čisto srce je transparentno oko, koje vidi Boga u svim stvarima i događajima života, jer ga ima unutra i projicira ga na sve. Čistoća srca se postiže ispravnom nakanom: tko u svemu traži samo Boga, njega nalazi, koji je «sve u svemu» (1 Kor 15,28).

Isus Krist nas na više načina potiče na povjerenje Bogu. On ga najradije naziva Ocem (Mt 6,9; 11,25; Lk 11,2; Iv 17,1). Od njega je dobio snagu zazivajući ga najdubljim osjećajem. Isusova molitva, kao i njegov život, bila je usmjerena na Oca. Bio je Čovjek za Oca. Na taj način potvrđuje svoje uvjerenje da je Sin Božji i gleda stvarnost obnovljenim očima i čistim srcem, koje ispunja osjećajima samoga svoga Oca prema svim ljudima.

Procijeniti i ocijeniti druge može se samo ako smo prije očistili vlastito srce. Naše je srce zagađeno našim idolopoklonstvima i pretpostavkama, ili našom mržnjom prema drugima. Sve nas to čini nedruštvenima, onečišćuje naše srce i drugoga promatramo kao protivnika, suparnika, neprijatelja. Čišćenja srca prije ulaska u molitvu slično je početku euharistijskog slavlja, koje zahtijeva skrušenje srca.

Prvi i pravi put čišćenja srca jest poniznost. Evanđelje je prepuno pohvala poniznima i poniženima (Mt 23,12; Lk 1,52; 14,11; 18,14). Bog neće prezreti «srce raskajano, ponizno» (Ps 51,19). Vjera koja opravdava dolazi iz poniznosti onoga koji zaziva milosrđe. Isus postojano ističe poniznost srca kako bi se Duh Sveti nastanio u vjerniku. Postati ponizan, prihvatiti činjenicu da imamo potrebu duhovnih i materijalnih dobara, više je nego očito. Sam se Isus predstavlja kao onaj koji ima ponizno srce (usp. Mt 5, 5; 11,29; Lk 10,21). Poniznost je Gospodinova kvaliteta, čija je moć služiti i opraštati. Za nas danas poniznost nije krepost, nego je nužno stanje podčinjenosti, ropstva. U Bibliji je temeljna Božja osobina. Ljubav je ponizna. Prakticirati suprotno znači istjerati bližnjega iz vlastitoga života: «nepogrešivi» stariji sin koji ne prihvaća povratak mlađega (Lk 15,30); «pravedni» farizej koji s prezirom gleda na druge (Lk 18,11).

«Poniznost je nužno raspoloženje za primanje nezaslužena dara molitve: čovjek je prosjak Božji»¹⁹.

Drugi put čišćenja srca jest promjena stava prema neprijateljima, zauzimanje novoga odnosa prema neprijateljima. Isus, usprkos svega, traži i zapovijeda svojim učenicima da ljube i mole za svoje neprijatelje (Mt 5,44; 6,12; Lk 11,4). Ljubav prema neprijatelju bitnost je kršćanstva. Ljubiti neprijatelja znači upoznati Boga u Duhu. Bog nema neprijatelja, nego samo sinove, koji su za nas braća koju treba ljubiti. Ovdje ljubiti neprijatelja ne znači osjećati punu naklonost, jer srcu se ne zapovijeda kao ruci, nego se traži da se neutralizira osveta koja se rađa poslije podnesenih uvreda. Mržnja je poremećena ljubav. Zato moliti za neprijatelje znači uzvratiti dobro za zlo, tražiti od Boga dobro za osobu koja nam je nanijela nepravdu, zlo, jer on nam svima prašta iz ljubavi. Sam je Isus Krist bio kadar oprostiti u najtežim trenucima svoga života: «Oče, oprostimo im, ne znaju što čine» (Lk 23,34). Tako se objavljuje tko je: Sin jednak dobrom i milosrdnom Ocu.

Dobro je pripomenuti da ne zaboravimo da ljubav i molitva za neprijatelje ne uništavaju pravednost, nego je pretpostavljaju i usavršuju, jer napadnuti djeluje iz ljubavi prema Bogu koji se poistivjećuje s bližnjim (Mk 12,29-31; Mt 25,31-45), a napadač treba povratiti u prijašnje stanje narušeni red: hramski porez zbog kojega Isus šalje Petra u ribolov da bi ga platio (Mt 17,27); satnik: «Zbilja, čovjek ovaj bijaše pravednik!» (Lk 23,47).

Mi u Očenašu molimo: «otпусти nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim». Time pretpostavljamo da smo, kad molimo Oca za oprostjenje, već pomireni s braćom (usp. Mt 18,21-35). Doći Ocu, prinijeti mu dar možemo samo čistim srcem, ako oprostimo svome bratu (usp. Mk 11,25; Mt 5,23-24). Ako ne oprostimo bratu, nismo sinovi, nemamo Oca. Oprostiti bratu nije dar koji činimo njemu, nego je dar koji od njega primamo: opraštajući primamo Očev Duh. Zbog toga je praštanje veće čudo od uskrsavanja mrtvih. Praštanje je rađanje na besmrtni život.

Čišćenje srca često se naglašava u Evanđeljima (Mt 5,8; 15,18-20; Mk 7,15.20-23; Lk 6,45). Ono se ostvaruje u poniznosti spojenoj s priznavanjem vlastitih grijeha, s ljubavlju naslonjenoj na molitvu za neprijatelje i s praštanjem bratu. Isus to zahtijeva jer svi ljudi imaju pravo na Kraljevstvo Božje i zato jer time pokazujemo sličnost s Njim.

¹⁹ Katekizam, 2559.

Evandeoska je molitva više stanje pravednosti u odnosu prema bližnjemu nego pobožan čin. «Molitva je život novoga srca»²⁰. Kraljevstvo je Božje i za vjernike i za nevjernike. Ljudi imaju pravo na naše molitve, jer je bez nje nemoguće razlučiti objavljivanje Boga u povijesti²¹.

4. Molitva u nama

Riječ i molitva toliko su međusobno povezane da biblijska Riječ izvlači svoj početak, velikim dijelom, iz molitve zajednice vjernika. To vrijedi i za Stari i za Novi zavjet. Ulomci starih hvalospjeva ili starih molitava posijani su i u samom Novom zavjetu²². Nije se tome čuditi. Objavljivanje se Riječi sporo pohranjivalo u kušnju vjere izabranog naroda i u tom pohranjivanju molitva je odigrala bitnu ulogu. Vjera i molitva se ne odvajaju.

Vjera je zaista čvrsto prijanjanje Radosnoj vijesti Boga koji je pažljiv na potrebe svojih (Izl 3,7-9). Zbog toga je spreman uslišati one koji ga zazivaju. Ne zaboravimo da se nalazimo u semitskoj kulturi, koja je sklona sjećanju, koje ima dubok utjecaj na situaciju trenutnog postojanja. Isto tako i kršćanska molitva ima uvijek aspekt ponovnog sjećanja (anamneza). Time se potvrđuje, do svoje punine, poznata izreka *lex orandi lex credendi*, koju bismo mogli ovako prevesti: «Reci mi kako moliš, reći ću ti kakva je tvoja vjera».

Jedna od označnica molitve sastoji se u tome da budemo svjesni da molitva već boravi u nama. Sam nam Gospodin objavljuje gdje je skrivena: «Nije na nebesima da bi rekao: 'Tko će se za nas popeti na nebo, skinuti nam je te nam je objaviti da je vršimo?' Nije ni preko mora da bi mogao reći: 'Tko će preko mora za nas poći, donijeti nam je te nam je objaviti da je vršimo?' Jer, Riječ je posve blizu tebe, u tvojim ustima i u tvome srcu da je vršiš» (Pnz 30,12-14). Zbilja nam je blizu Riječ, na našim usnama i u našem srcu (usp. Rim 10,8). Ne počinje li zbog toga službena molitva Crkve, Časoslov, ovim riječima: «Otvori, Gospodine, usne moje i usta će moja navješćivati hvalu tvoju». Riječ je o istinskoj epiklezi, jer autor tog terapijskog, ozdravljajućeg djelovanja jest sami Bog, Duh Sveti. Samo Duh Sveti potiče na molitvu i čini je istinskom. On

---

²⁰ Katekizam, 2697.

²¹ Usp. Katekizam, 2750.

²² Usp. Lk 1,46-54.67-79; Dj 4,25-31; 1 Kor 16,22; Ef 5,14; Kol 1,12-20; Fil 2,6-11.

sam stoji na kraju molitve jer je traženo «dobro» (Mt 7,11). On nam dolazi u pomoć riječima Svetog pisma, koje je on nadahnuo i koje on stavlja na naše usne. Molitva zato treba pratiti «čitanje Svetog pisma da se uspostavi razgovor između Boga i čovjeka, jer `Njemu se obraćamo kad molimo, Njega slušamo kad čitamo božanske poruke` (DV 25)»²³.

Tako je s molitvom, koja je dijalog između čovjeka i Boga, polazeći od Riječi koju je Bog dao čovjeku. Radi se o stvarnosti na koju možda nismo nikada mislili. Mi u našem biću nosimo ispisani dah samoga Boga, udahnut u naše srce od postanka (Post 2,7). To je najljepša milost božanskog stvaranja. Zbilja, od postanka, to živuće biće koje smo mi, ontološki se može reći, moliteljsko je biće, jer je učinjeno živim (1 Kor 15,45), obilježeno u dubini svojega postojanja pečatom slike i sličnosti (Post 1,26). U našem srcu postoji točka (still point) koja se sjeća Božjeg lica²⁴. Ona je naša svetinja nad svetinjama iz koje dolaze sveta nadahnuća i odluke. U nama živi jezgra, Božja iskra, koja predstavlja jedinstvo s vječnim Bogom. U nama je Božji život. Mi smo hram Duha Svetoga. Milošću otkupiteljskog utjelovljenja, taj isti Duh preobilno je razliven u našim srcima (Rim 5,5). Još čudesnije je to što mi posjedujemo prvine i obilježeni smo njegovim pečatom (Ef 1,13-14). Budući da je Duh naš život, prvi se ključ molitve sastoji u tome da ga pustimo da on djeluje u nama (Gal 5,25)²⁵. Ako ga ne ražalostimo, on će nas voditi na putu iskustva vjere. Potrebno je zbog toga početi s dostizanjem molitve koja je u nama, priznati joj prethodnost i tragove i ne zabraniti joj da se uzdigne. Treba je osloboditi, preko vjere u njegovu prisutnost i poučljivosti njegovim pozivima. Da bi se dobro molilo, nužno je početi sa slušanjem, u nama samima, Duha Božjega koji moli Oca, koji je na nebesima (Gal 4,6) i koji nam govori o Isusu, našem Gospodinu, uvlačeći nas tako u najdublju božansku intimnost (1 Kor 12,3). Zbilja «ta ne govorite to vi, nego Duh Oca vašega govori u vama!» (Mt 10,20). Tada se ne branimo niti napadamo. Iz nas ne govori duh straha i egoizma, ljutnje i osvete, nego Duh Oca i Sina, Duh istine. Što znače tada naša slabost, naša tromost i naša nesposobnost? Mi ne znamo moliti kako valja. Ali nije problem u tome. Sam se Duh zauzima za nas neizrecivim uzdasima (Rim 8,26).

²³ *Katekizam*, 2653. Katekizam navodi riječi dogmatske konstitucije «Dei Verbum» o božanskoj objavi II. vatikanskog koncila.

²⁴ A. LOUF, *Lo Spirito prega in noi* (Bose, 1995.) 15-19.

²⁵ Usporedi novozavjetne tekstove koji u molitvi vide djelo Duha Svetoga: Lk 1,67-79; 2,27-32; 10,21-22; Dj 2,4; 4,25; Jd 20; Otk 22,17).

Možemo ga slijediti u tom labirintu i Otac će čuti naš sinovski Abba (Rim 8,15)²⁶. Trebamo, dakle, prije svega, dostići molitvu samoga Boga u nama. Bog u nama je već sama molitva. Sam nam je Isus donio uznemirujuću objavu: «Ako me tko ljubi, čuvat će moju riječ pa će i Otac moj ljubiti njega i k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti» (Iv 14,23). U molitvi, dakle, nismo sami, Duh Sveti je u nama (Iv 14,17), moli u nama, traži da mu se prepustimo da nas podrži, vuče, animira.

Stoga najprije moramo moliti u Duhu Svetome (usp. Jd 20). Molitva nam dolazi od Duha Svetoga. On je začetnik naše molitve. Potrebno je stoga živjeti u slušanju tog nutarnjeg gosta, slatkog Gosta naše duše, biti podatni njegovim željama (Jak 4,5). On sam osobno dolazi u pomoć našoj slabosti s neizrecivom ljupkosti svojih uzdaha. Ne trnimo stoga njegovo djelovanje (1 Sol 5,19). I tako mi već molimo u njemu prepuštajući mu da on prvi moli u nama (1 Iv 3,24). To je ona unutarinja riječ, neposredni ljubazni govor Boga u Isusu Kristu pomoću Duha Svetoga svojoj djeci i svim pravim vjernicima u dubini njihove duše, u svrhu svakodnevne poduke i njihova spasenja.

Unutarinja riječ služi osobnom sazrijevanju i nije namijenjena drugima. Ona je riječ srca, riječ ljubavi koju čovjek, okrenut svom unutarnjem biću, jasno čuje kada je cijela nutrina okrenuta prema Bogu. Mi ne možemo ući u Božji život ako naša nutrina ne osluškuje Boga. Srce, središte osobe, sadrži «skrovita čovjeka» (1 Pt 3,4), Sina koji po vjeri boravi u našem srcu (usp. Ef 3,17). Tko ima čisto srce vidi ga. Tek se tada možemo navikavati iznutra slušati Boga.

5. *Moliti u ime Isusovo*

Druga bitna označnica molitve sastoji se u moljenju u ime Isusa Krista. Vrlo često u našim molitvama imamo osjećaj da nismo uslišani ili da smo loše uslišani. Ištemo bez dobivanja, tražimo bez nalaženja, kucamo na vrata, a ona se ne otvaraju (Mt 7,7-8; 13,13-15).

U molitvi Božji život postaje naš život. Jedini uvjet da bismo ga postigli jest željeti ga i tražiti ga. Željati ga jer nitko nam ne može dati ono što ne želimo primiti. Tražiti ga, jer nijedan dar ne može biti pretpostavljen. Ako ne postizemo, to je zato jer ili ne želimo ili ne tražimo dobro, ili želimo ono što nije dobro. Možda ne postizemo, jer tražimo s

---

²⁶ Usp. B. DUDA, «Pavao molitelj», *BS XLIII* (1973.), 1, 47.

nečistim srcem, ili bez povjerenje i poniznosti, ili tražimo loše stvari. Sveti Jakov kaže: «Nedostaje li komu od vas mudrosti, neka ište od Boga, koji svima daje rado i bez negodovanja, i dat će mu se. Ali neka ište s vjerom, bez ikakva kolebanja. Jer kolebljivac je sličan morskome valovlju, uzburkanu i gonjenu. Neka takav ne misli da će primiti što od Gospodina – čovjek duše dvoumne, nepostojan na svim putovima svojim» (Jak 1,5-8). I dodaje: «Nemate jer ne ištete. Ištete, a ne primete jer rđavo ištete: da u pohotama svojim potratite» (Jak 4,2-3).

Molitva je nepogrešiva ako s pouzdanjem tražimo ono što je sukladno Božjoj volji. S njim je sve moguće. Molitva je bitno «pitati, tražiti i kucati», nije uznemiravanje Boga da bismo iznudili ono što želimo. Molitva je, međutim, sinovsko ponašanje: znamo da nam Otac daje i znamo da nam daje ono što nam želi dati, i samo to želimo i tražimo. Tražimo ne da bismo prisilili njegovu ruku, nego da bismo otvorili svoju ruku njegovu daru, uvijek na raspolaganju onome tko ga želi. On nam želi i može «učiniti mnogo izobilnije nego li mi moliti ili zamisliti» (Ef 3,20).

Nažalost, u molitvi vrlo često idemo pogrešnim putem tražeći izvjesne nove tehnike i senzacije²⁷. Odgovor koji nam daje Isus je veoma točan i jasan: «Uđite na uska vrata» (Mt 7,13). «Ja sam vrata. Kroza me tko uđe, spasit će se» (Iv 10,9). Isusova je riječ «uska vrata» preko koje ulazimo u sinovski i bratski život. Isusovo čovještvo koje ostvaruje Riječ jesu vrata, otvorenost između čovjeka i Boga. Tu Bog ulazi u čovjekovu kuću a čovjek u Božju kuću. Budući da je ujedno i Bog i čovjek, Isus je vrata koja Bog nalazi u čovječanstvu i koja čovječanstvo nalazi u Bogu. «Ja sam Put i Istina i Život: nitko ne dolazi Ocu osim po meni» (Iv 14,6). Život nije automatska datost. On je dijalog s Bogom u odgovornom postojanju koje slobodno sluša i odgovara. Da bismo svojom molitvom mogli proći potrebno je obratiti se Kristu našoj Pashi (1 Kor 5,7). Ne može se putovati bez Isusa. On je Put. Ništa se ne razumije bez njega. On je Istina. Život nema smisla bez njega. On je Život. To je pokazatelj kuda

²⁷ *Katekizam* u brojevima 2726-2728 govori o krivim putovima u molitvi: *pogrešno shvaćanje molitve* – psihološko djelovanje, napor sabranosti, obredni stavovi i riječi, nespojivost s obvezama; *mišljenja ovoga svijeta* – istinito je samo ono razumski i znanstveno provjerljivo, duh proizvodnje i zarade, putenost i udobnost uzdignute kao mjerilo istinitoga, dobrog i lijepoga, molitva je bijeg od svijeta; *vlastiti neuspjesi u molitvi* – suhoća, nismo sve dali Gospodinu jer imamo velik imetak, nije ispunjena naša volja, povreda našega ponosa, nepodnošenje molitve kao darovanog čina.

valja proći. Krist je ključ koji otvara vrata. Općenito se može reći da je kršćanska molitva upućena Ocu. Razlog treba tražiti u samoj Objavi. Evanđelje je objavljivanje Boga Oca i spasenja. Razlog je dogmatski, a ne etički. «On, Riječ koja je uzela tijelo, svojom ljudskom molitvom sudjeluje u svemu što žive njegova braća (Heb 2,12)»²⁸. Doista, bez njega ne možemo ništa učiniti (usp. Iv 15,5).

Postajući jednom živi udovi Krista (Rim 12,4-6; 1 Kor 10,17) i zbog toga usko s njim povezani, vjernici mogu učiniti svojom njegovu molitvu, a Krist svojom našu. Sveti Augustin to ovako izriče: «Moli za nas kao naš svećenik. Moli u nama kao naša glava. A mi se njemu molimo kao svome Bogu. Raspoznavamo, dakle, i naše glasove u njemu i njegove u našima»²⁹. Zbog toga svaka istinska molitva postaje molitva Krista u čitavom njegovom mističnom Tijelu. Nadalje, molitva je upućena Ocu, jer nas njegova milost po krštenju čini sinovima Božjim. Duh koji nam je dan po krštenju jest Duh samoga Krista koji od braće i sestara Sina čini posinjene sinove sposobne da se obraćaju Ocu riječima samoga Krista: Abba (Rim 8,14-17; Gal 4,6).

«Dosad niste iskali ništa u moje ime», opominje nas Isus, «išтите i primit ćete da radost vaša bude potpuna» (Iv 16,24). Ovo je ono što nikada ne smijemo zaboraviti. Ovo je velika novost koju nam je donio Isus. To je ono što molitvu zapravo čini kršćanskom: moliti u ime Isusovo. Zato «što god zaištete u moje ime, učinit ću, da se proslavi Otac u Sinu» (Iv 14,13). Molimo li mi zaista u Kristovo ime? Moliti u ime Isusovo ima ova značenja: s Isusovom snagom, po Isusovoj zapovijedi, po Isusovu autoritetu, u Isusovoj osobi, vjerujući u Isusa jedinorođenoga Sina Božjega, uvučeni u Isusa, obučeni Isusom i po Isusovom posredovanju (usp. Iv 3,18; 14,12-14; 15,16; 16,23-27)³⁰. Moliti Oca, sjedinjeni i utjelovljeni u Krista, zahtijeva duboki odnos s Kristom: imati njegov mentalitet, njegov pogled, njegovo srce, prijateljevati s njim, moliti ono što bi on molio, a ne drugo i tražiti onako kako bi on sam tražio³¹. Isusova

---

²⁸ Katekizam, 2602.

²⁹ «Opća uredba liturgije časova» 7, *Božanski Časoslov I*, 17.

³⁰ Usp. D. MOLLAT, *La Parola e lo Spirito. Esegese pastorale* (Libreria editrice vaticana, Città del Vaticano, 1987.) 121; «Preghiera», *Schede bibliche pastorali VI* (EDB, Bologna, 1986.) 3093-3095.

³¹ «Molitva», *Rječnik biblijske teologije* (KS, Zagreb, 1969.) 589.

je molitva potpuno povjerenje i predanje njegove ljudske volje volji Oca punoj ljubavi³².

Da bi molitva bila valjana, nije dovoljno biti pažljiv, marljiv, velikodušan, pun zalaganja i ustrajnosti. Valja nam moliti u vjeri koja se rađa u ime Isusa, utjelovljenoga i proslavljenoga Sina Božjega (1 Iv 5,10.13). Moramo se neprestano pitati da li ono što govorimo, ištemo, očekujemo u molitvi, stvarno to činimo vjerujući u Njega, tj. u sukladnosti s njegovim djelom i životom i po volji Božjoj (Mt 6,10), onoj volji s kojom se Isus neprestano hranio. Kako nećemo biti uslišani kada smo sinovi u Sinu, pod Očevim pogledom? Moleći u njemu, mi molimo preko njega. Postajemo sinovi u Sinu. Naša se molitva sjedinjuje s njegovom i njegova postaje naša. Mi više ne molimo, nego Isus moli u nama (Gal 2,20). Jedino nam molitva ostvarena u Ime Isusovo pribavlja milost Duha Svetoga, čije je postignuće svrha našega života. Kada je naša molitva združena s Isusovom, Otac nam daje «drugoga Branitelja da bude s nama zauvijek» (Iv 14,16). «Istinska svrha našega kršćanskog života je stjecanje Duha Svetoga, dok molitva, post, bdjenja, podjela dobara i druga izvršena dobra djela iz ljubavi prema Kristu samo su sredstva za postignuće Duha Svetoga»³³. Tako kršćanin, zahvaljujući iskustvu Duha Svetoga, postaje sposoban razlučiti što i kako valja moliti, postaje prorok aktivne eshatologije.

6. Moliti kao dijete

Isus je rekao da onaj koji ne postane kao dijete neće ući u Kraljevstvo Božje (Lk 18,15-18). Kraljevstvo nebesko je kuća Očeva i u nju slobodno ulaze samo djeca. Dijete, koje Isus uzima kao uzor, predstavlja početnu točku ostvarenja od koje polazimo i koju negiramo da bismo postali odrasli. Dijete je nijekanje čovjeka. U hebrejskoj kulturi je bilo samo dodatak ženi. Ono ništa ne može samo, ono je ono što mu drugi čine. Radikalno predstavlja situaciju stvorenosti koju je Adam odbacio zbog sumnje i straha. I na religioznom području dijete ništa ne zaslužuje, nego nezasluzeno Božje suosjećanje. Živi od milosti drugih. Maleni ima mogućnost življenja samo ukoliko je prihvaćen, ljubljen i služen, jer je ništa i potreban je svega. Maleni je istinska potreba i živi od prihvaćanja.

---

³² Usp. *Katekizam*, 2600.

³³ Serafim di Sarov, "Colloquio con Motovilov", P. EDVOKIMOV, *Serafim di Sarov, uomo dello Spirito* (Bose, 1996.) 69.

Dijete živi od prostora koji mu se prepušta, od ljubavi kojom ga se ljubi. U tom smislu svaki je čovjek dijete, jer njegov život ovisi o drugome.

Moliti Boga koji je naš Otac znači govoriti mu i slušati ga, prositi ga i ljubiti ga kao dijete. U tom smislu molitva nije nešto komplicirano. Istina nije nikada nešto lako, ali je uvijek nešto jednostavno. Gospodinu se sviđaju pohvale koje izlaze iz usta djece i dojenčadi (Ps 8,3). Zbilja, ne može se zaista ući u kraljevstvo molitve i intimnosti s Bogom ako ne pronađemo srce djeteta (Mt 18,13), jer Bog je najprije naš Otac (Iv 20,17), čije se očinstvo izražava u prihvaćanju, praštanju i davanju. Ono što skriva od mudrih i umnih, sviđa mu se objaviti malenima (Mt 11,25). Iz svega toga je jasno da mi ne možemo ući u Kraljevstvo nebesko ako ne bismo imali vjeru malenih. Nećemo uspjeti dotaknuti Očevo srce ako ga ne molimo čitavom našom djetinjom ljubavi. Psalmist je to jako lijepo shvatio kada je napisao: «O Jahve, ne gordi se moje srce niti se oči moje uznose. Ne idem za stvarima velikim ni za čudima što su iznad mene. Ne, ja sam se smirio i upokojio dušu svoju; kao dojenče na grudima majke, kao dojenče duša je moja u meni» (Ps 131,1-2). Jedna takva molitve mora dotaknuti Božje srce i njegovu nježnost.

Kada kršćanin, na Isusov poziv, zaziva Oca, ne misli prvotno na Stvoritelja, nego misli na Boga koji je tu kao Otac, kao ljubazna osoba, koja se brine za svoju djecu, koja ima osjećajno srce za naše probleme, pogled uperen na naše patnje i uši pažljive na naše povike. On je Otac i onda kada mi ne razumijemo sve muke i križeve vlastitoga sadašnjeg trenutka³⁴.

Čovjek nije neki broj, niti neka izgubljena čestica, niti robot, automat, izvršitelj određenih zadataka, borac za plaću, radnik i stručnjak, nego osoba, objekt strastvene Božje ljubavi, kojemu on poznaje ime i čuva ga u svom srcu. Srcu toga Boga Oca čovjek može povjeriti samoga sebe, svoj život i svoju smrt. Tako blizak Ocu, čovjek se osjeća sinom. Biti sin ne izražava toliko uzročnu kategoriju (fizički proizaći od oca), nego nadasve kategoriju osobnoga odnosa: «A budući da ste sinovi odasla Bog u srca vaša Duha koji kliče "Abba! Oče!". Tako više nisi rob nego sin, ako pak sin onda i baštinik po Bogu» (Gal 4,6-7). Taj povik sažima svu kršćansku molitvu i razlikuje je od svih drugih. Kršćanska molitva nije ništa drugo doli molitva samoga Sina Božjega koju u njemu potiče Duh Sveti, jer je po vjeri i krštenju postao «sin Božji u Isusu Kristu» (Gal

³⁴ Usp. A. REBIĆ, «Čovjek molitve», 35.

3,26). «To djetinje Abba - dragi Oče – neizrecivo je istinitije od sve metafizike o Bogu koja drži čovjeka na doličnoj udaljenosti od Boga, premda je njegova ljubav u Sinu i u svetoj zajednici Njegove braće već odavno preskočila neizmjerni ponor između njega i nas i privinula nas na Njegovo srce»³⁵.

I ta nas istina čini slobodnima (Iv 8,32) i dodiruje Božje srce. Istina, sloboda i očinstvo temeljni su za svakoga čovjeka. Istina, koja daje slobodu, poznavanje je Oca i prihvaćanje da budemo sinovi. Božja istina, ukoliko je Otac, čini nas slobodnima. Laž o Bogu gospodaru, kojem se služi ili se protivi, čini nas robovima. Pavao nas upozorava: «Ta ne primiste duh robovanja da se opet bojite, nego primiste Duha posinstva u kojem kličemo: "Abba! Oče!"» (Rim 8,15). Ta istina prepuštanja Providnosti čini nas slobodnima, za razliku od robova, postavlja nas uvijek u kuću, jer je sin tamo zauvijek: «upoznat ćete istinu i istina će vas osloboditi» (Iv 8,32). Istina Sina Božjega čini nas slobodnima jer nam ponovno daje naš sinovski identitet. Onoga tko ga sluša Isus želi dovesti do onoga «boraviti» u njegovoj riječi, da upozna potpunu istinu koja otvara naš istinski život. «Rob ne ostaje u kući zauvijek, a sin ostaje zauvijek» (Iv 8,35). Ova metafora pokazuje različito stanje roba i sina. Pobožna i religiozna osoba može stajati u Očevoj kući kao rob, a ne kao sin, promatrajući ga kao gospodara, a ne kao Oca. Lijep primjer robovskog boravka u Očevoj kući dao nam je Isus u liku starijeg brata (usp. Lk 15,29)³⁶.

Potrebno je stoga pred Bogom imati duh djeteta i tada ćemo vrlo brzo osjetiti na sebi pogled onoga koga nazivamo Tata. Znakovit je primjer svete Terezije iz Lisieuxa, koja je preko napora molitve, žrtve i volje, otkrila uski prolaz malenoga puta djetinjstva prema Bogu.

Pustimo da padnu naše maske. Ne igrajmo se više velikih. Dostojno je i pravedno da postanemo odrasli, ali ne zaboravimo da je naša istinska autonomija sinovski odnos s Ocem. Prestanimo vjerovati da mogućnost življenja znači prednjačiti, služeći se svime, pa i samim dobrom i Bogom,

³⁵ K. RAHNER, *O potrebi i blagoslovu molitve* (KS, Zagreb, 1978.) 19-20.

³⁶ I sam je sv. Franjo dobro shvatio sinovski i robovski odnos s Bogom. U četrnaestoj Opomeni piše: «Mnogo ih je koji, gorljivo se predajući molitvama i službama, nameću svojemu tijelu mnoge postove i trapljenja, ali se na samu riječ koja se čini da im vrijeda tijelo, ili zbog stvari koja im se oduzimlje, uvrijeđeni stalno uznemiruju», «Opomene», XIV, 2-3, ESSER, *Spisi sv. Franje*, 44.

da budemo veći, bolji, pravedniji i da imamo sve, dostatni sami sebi³⁷. Ne trčimo posvuda tražeći naknadu za naše frustrirane afektivnosti. Vjerujemo nježnosti Oca. On nas želi uzeti sebi u krilo, uzdižući nas kao dijete sve do svojih obraza (Hoš 11,3-4). Ne slušajmo zloga koji govori da to ne priliči našoj dobi ili da to nije dostojno nas. Prihvatimo na kraju da se rodimo ponovno (Iv 3,3-7). Ne trebamo ponovno ući u majčinsku utrobu, nego u Očevo kraljevstvo: samo smo tada sinovi. Isus nas time želi dovesti do samoga izvora života: dara novoga srca i novoga duha, o čemu govore proroci (usp. Ez 36,26; Jer 31,31). On nas želi povesti iznad zakona koji kaže što treba raditi. Život nije proizvod našega rada. Nitko nije nastao sam od sebe. Svatko je sin, rođen odozgo. Postajemo ono što jesmo samo onda kada vjerujemo u ljubav onoga koji nas rađa. Inače nemamo svoj identitet i neprestano ćemo tražiti da ga drugdje nađemo. Samo ako dopustimo da smo rođeni i ljubljeni, ono smo što jesmo, sposobni smo rađati i ljubiti, slični smo onome koji nas je rodio. Ulazak u Božje kraljevstvo nije ljudsko djelo, nego Božji dar.

Dopustimo Bogu da nas ljubi (Iv 16,27), čija se istinska i vlastita veličina sastoji od malenosti, poniznosti, siromaštva. On ljubi sve i stavlja se na službu svemu i svima. Sin nam govori: dječice moja malena (Iv 13,33; 21,5). Duh Sveti nas ne ostavlja siročadi uzimajući nas pod majčinsku zaštitu (Iv 16,16-18) i uči nas, djecu Božju, moliti³⁸. U suprotnom slučaju, nećemo nikada nadvladati malene strahove, sumnje, obmane. Tko moli taj je uvjeren da ga Bog voli. I upravo jer nas voli, on može ne samo kasniti, nego i ne uslišati našu molitvu: roditelji ne uslišuju uvijek prošnje svoje djece.

Treća bitna karakteristika molitve jest zaista molitva srcem djeteta, jer smo zaista sinovi Božji (1 Iv 3,1). Čim osjetimo da nam je Bog Otac i da smo mi njegova djeca, znat ćemo moliti. Čim osjetimo da nam srce tepa tu čudesnu riječ «dragi Tata», sve drugo dolazi samo od sebe. Prepoznati se zaista kao Božje stvorenje, nužan je uvjet da netko bude molitelj.

³⁷ Piše Rahner: "Čudno je prolazio čovjek u zadnjim desetljećima europske duhovne povijesti. Čovjek se osjeća slobodnim, nevezanim, nesputanim, odgovornim samo sebi i nutarnjem zakonu svoga bića – osjeća se autonomnom osobom. Htio je biti slobodan i strastveno se borio protiv tutorstva Crkve, države, društva, tradicije, običaja... Često je to bila velika i poštena borba, a ponekad i mahnjita uskipjelost koja je razuzdanost i raspuštenost, slobodu zablude i pokvarenosti pobrkala sa pravom slobodom. I dok se još orio bojni zov na slobodu, taj je europski čovjek zapao u sasvim neobično ropstvo... taj autonomni čovjek pao je u ropstvo i to iznutra», *O potrebi i blagoslovu molitve*, 20.

³⁸ Usp. *Katekizam*, 2650.

7. *Moliti ponizno kao siromah*

Duh sinovstva otvara se duhu poniznosti. Poniznost omogućava ulazak u istinitiju molitvu. Sveti Benedikt u svom Pravilu postojano je tražio čistoću molitve u poniznosti³⁹. To je četvrta označnica kršćanske molitve: moliti ponizno kao siromah. Malenost nas spašava i ostvaruje nas na sliku Isusa, Sina Svevišnjega (Lk 1,32), samo Očevo lice, koji je postao djetetom u Sinu (Lk 2,12). Ono što je Bog po naravi, mi postajemo po milosti i malenosti. «U ustima djece i dojenčadi hvalu si pripremio protiv neprijatelja, da postidiš mrzitelja, zlotvora» (Ps 8,3). Zato Isus kliče: «Slavim te, Oče, Gospodaru neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i umnih, a objavio malenima» (Lk 10,21).

Tome nas poučava i sam Isus u prisposobi o farizeju i cariniku u hramu. Možda nas iznenađuje da Bog ne uslišava molitvu «pravednoga i pravičnoga» farizeja, nego onu poniznoga grešnika sa skrušenim srcem, koji ne poznaje druge formule osim ove: «Bože moj, smiluj se meni grešniku» (Lk 18,13). Osim toga, Isus je rekao: «Svaki koji se uzvisuje bit će ponižen, a koji se ponizuje bit će uzvišen» (Lk 18,14). Bog je ljubav, dakle ponizan. Poniznost je put poznavanja Boga, oholost mu zaprečuje pristup. Bog se oholima protivi, a poniznima daruje milost. Bog je ljubav za čovjeka. Tko Boga niječe, treba u sebi pronaći vlastito spasenje. Odatle samopotvrđivanje koje udaljava od spasenja. Zbog toga oholica ne poznaje Boga i dok traži da se spasi, gubi se i sve manje poznaje i sebe i Boga. Samo poznavanje Boga može nas učiniti poniznima i samo poniznost vodi do njegova poznavanja, jer ljubav je ponizna. To je mjesto gdje Bog očekuje čovjeka, jer Bog živi u tom iščekivanju onoga koji se ponizno uzda u njega.

Ovdje je problem molitve ponovno sveden na nešto veoma jednostavno. Treba odbaciti svaku umišljenost, svaku dovoljnost, svako samozadovoljstvo. Molitva ohologa pravednika ne stiže Bogu jer joj ponositost sprječava prolaz, dok molitva siromaha dopire do Božjih ušiju jer ga zaziva čitavom snagom vlastite poniznosti (Sir 21,5). Moliti nije prije svega uzdići se Bogu, nego otvoriti se njemu da bi ga prihvatili u

³⁹

«Ako ljudima na visoku položaju podnosimo neku molbu, to se ne usuđujemo nego s poniznošću i poštovanjem. Koliko se više sa svom poniznosti i prisnom pobožnosti moramo molbom obraćati Bogu, Gospodaru svega stvorenja. I valja nam znati da nećemo biti uslišani zbog mnogih riječi, već zbog čista srca i pokorničkih suza. Neka stoga molitva bude kratka i čista», Sv. Benedikt, «Pravilo» XX, 1-4, H. BORAK (priređio), *Redovnička Pravila* (Zagreb, 1985.) 271.

nama samima. Ne znam koliko duša bila visoko, ona se ne može uzdići do nebesa. Ali u nekom srcu, ponizno otvorenom Ocu, Gospodinu se sviđa doći i boraviti da bi učinio ono što je njemu drago: ozdraviti, utješiti, oprostiti, uliti radost, svjetlo i mir. «Evo, ti ljubiš srce iskreno. Srce raskajano, ponizno, Bože, nećeš prezreti» (Ps 51,8.19). Ponizna je molitva iskrena molitva. Ona ne napuhuje niti umanjuje. Ona je plod srca koje se priznaje grešnikom, jer je istina, ali koje nema straha da bi to priznalo, jer zna da je Otac uvijek spreman na oprostjenje. On je i Otac i majčinska nježnost (usp Iz 49,15; Ps 131 možda na najljepši način izražava duboku majčinsku Božju ljubav). To je molitva onih koji, umjesto da jauču ili da se podcjenjuju, čuvaju o sebi zdravo poštovanje (Rim 12,3) da bi mogli pjevati, kao i Marija, čudesna Božja djela koja im je učinio, gledajući na svoje ponizne sluge (Lk 1,48-49). To je molitva *anawim*-a koje Biblija naziva općim imenom Jahvinim siromasima, a koje Bog, u svojoj dobroti, može uvijek obogatiti svojom milošću: «Otac moj i majka moja su me ostavili, ali me je Gospodin prihvatio» (Ps 27,10).

Ponizna molitva je molitva siromaha koji zna da je krhak, nestalan, rastresen, štoviše nesposoban sam od sebe moliti, ali je svjestan svog sinovskog odnosa s Ocem koji je «Otac sirota i branitelj udovica» (Ps 68,6). Dobro zna da Otac svraća svoj pogled «na siromaha i čovjeka duha ponizna» (Iz 66,2) i da se poistovjećuje nadasve s malenima i siromašnima, u kojima se skriva: "što god učinite jednom od ove moje najmanje braće, meni ste učinili" (Mt 25,40).

Siromaštvo je uvjet prihvaćanja sinovskog odnosa. «Blago siromasima duhom jer je njihovo kraljevstvo nebesko» (Mt 5,3), jer misle, žele i djeluju po Duhu Božjemu. Siromaštvo je «praznina» koja sve prima: ona apsolutna prima Apsolutnoga. Siromaštvo u duhu je poniznost, prva karakteristika ljubavi. Upravo se zato prihvaćeno siromaštvo otvara molitvi i bogatstvima Kraljevstva nebeskoga.

8. *Moliti u skrovitosti*

Moliti u skrovitosti⁴⁰ peta je bitna označnica kršćanske molitve. Isus nas tomu poučava veoma jasno: «Ti naprotiv, kada moliš, uđi u svoju

---

⁴⁰ Nama skrovitost danas predstavlja silan problem. Naše vrijeme nije sklono skrovitosti. Sve ono što radimo, govorimo treba biti javno, objavljeno, transparentno, dostupno javnosti. Ako nije tako, postaje sumnjivo.

sobu, zatvori vrata i pomoli se svome nebeskom Ocu koji je u skrovitosti. I Otac tvoj, koji vidi u skrovitosti, uzvratit će ti» (Mt 6, 6). Ali što znači moliti u skrovitosti? Ne znači sakriti se ili stajati u mraku da bi pobjegli od ljudskih pogleda i tako izbjegli dati svjedočanstvo (Mt 10, 33). Svaki oblik molitve treba, izravno ili neizravno, biti usmjeren prema rastu i izgradnji bližnjega. Suprotno od toga je uvijek idolopoklonstvo. Potrebno je znati govoriti i pokazati vlastitu vjeru bez lažnoga straha i bez srama (Mk 8, 38)⁴¹. Gorljiva molitva ne traži da se uklonimo od drugih, niti da se povučemo od vlastitih dužnosti. Istinska samoća onoga koji moli ne sastoji se u bijegu od ljudi, nego u stajanju u Božjoj prisutnosti. «Ne molim te da ih uzmeš sa svijeta, nego da ih očuvaš od Zloga» (Iv 17, 15).

Moliti u skrovitosti znači moliti istinski, tj. u istini onoga koji želi da bude, a ne da se pravi molitelj, da čini više nego što govori, da živi ne površno nego dubinski svoj sinovski poziv. U biti, riječ je o tome da postanemo ono što jesmo, radije nego da blistamo u traženju lažne slave. Isus nas izriješkom opominje da ne dajemo prednost ljudskoj slavi nad onom Božjom (Iv 12, 43). Onaj koji traži slavu kod ljudi ne može vjerovati: «Ta kako biste vjerovali kad tražite slavu jedni od drugih, a slave od Boga jedinoga ne tražite» (Iv 5,44). Ne poznavajući Božju slavu, bilo zbog njegove uzvišenosti, bilo zbog naše sljepoće, postajemo hvastavi, žrtve ispraznosti: postajemo robovi tuđih očiju (Ef 6,6; Kol 3,22), dajemo prednost tami nad svjetlom (Iv 3,19) i u samima sebi nemamo Božju ljubav (Iv 5,42). Čini se da radije slušamo hvalospjeve luđaka, negoli ukor mudra čovjeka (usp. Prop 7,5). Na taj način naš je identitet onakav kakvim nas drugi vide. Osloboditi se ropstva tuđih očiju, izići iz tame na svjetlo, postati istinski molitelj može se samo poslije nego smo vidjeli slavu uzdignutog Sina čovječjega (usp. Iv 19,38.39). Jedino u skrovitosti možemo ući u intimni, osobni odnos s Ocem, u kojem otkrivamo da istinski molimo onda kada njemu ustupimo mjesto.

---

⁴¹ Licemjerstvo je mana simuliranja dobrote da se zadobije prestiž, novac, moć. Uvijek je nepravedno jer obmanjuje jednostavne. Još je nepravednije ako se infiltrira na religiozni teren jer kvari sliku Boga koji postaje ugnjetač a ne osloboditelj. Isus traži od svojih učenika da u molitvi ne teže za isticanjem i zato preporučuje skrivenu molitvu kojoj je Bog jedini svjedok. Ima to svoje čisto pravedno-društvene razloge. Ima ljudi koji nisu kadri moliti. Oni bi mogli reći: gledaj koji svetac, koji pravednik, kako je pobožan! A mi, siromašni grešnici, mi ne izvršavamo Isusovu zapovijed i na taj se način priječi rast bližnjega. Osim toga, dvolično isticanje na ovom području jest traženje slave koja pripada samo Bogu. Stvaranje elite i odvajanje od grešnog naroda je nepravedno.

Moliti u tajnosti nadalje znači moliti u najskrovitijoj dubini srca, «do točke dijeljenja duše i duha», gdje silazi riječ Božja «živa i djelotvorna, oštija od svakoga dvosjekla mača» (Hebr 4,12). To nam je intimnije mjesto od nas samih, gdje se ne može ući nego s dopuštanjem Onoga koji tu već boravi i kojeg nazivamo «slatkim Gostom duše»⁴². To je čas, kako veli Isus, «kada će se istinski klanjatelji klanjati Ocu u duhu i istini» (Iv 4,23)⁴³.

Moliti u tajnosti i nadasve moliti u intimnosti ljubavi ide dalje od sinovske ili prijateljske, skoro doslovno do zaručnike ljubavi. «Izuj obuću s nogu! Jer mjesto na kojem stojiš sveto je tlo» (Izl 3,5). Tek se tada Mojsije može približiti Bogu u nadi i govoriti mu «licem u lice» (Izl 33,11).

Svi znamo da se najljepši izričaj ljubavi živi u srcu pred srcem, licem u lice, i ne dijeli se ništa s nikim, ne podnosi se nijedan svjedok, zbog jednostavnog razloga jer se u srcu toga ujedinjenja živi neka vrst sveopćeg sjedinjenja i objavljuje se kao neka punina vječnosti.

Kao Marija koja je «pohranjivala sve te događaje i prebivala ih u svom srcu» (Lk 2,19.51) i kušala radost neizrecivu i time se svrstava u odaje «boljega dijela» (Lk 10,42). Budući da smo zaručeni s jednim Zaručnikom, kao čista djevica privedeni smo Kristu (usp. 2 Kor 11,2), prisutnost zaručnika rasvjetljuje, suobličuje, pobožanjstvenjuje. Mi smo ucijepljeni u njegovo tijelo jer «Duh Božji prebiva u nama i uskrsli Krist prebiva u nama» (Rim 8, 9.11). On u nama nalazi svoju radost (Iz 62,5), a naša je radost u njemu (Iv 16,24; 17,11-13). Bog će nam pokazati «puninu radosti pred licem svojim, sebi zdesna blaženstvo vječno» (Ps 16,11). Mi tada vidimo ono što oko ne može vidjeti, slušamo ono što uho ne može čuti, osjećamo u srcu ono što nikada nije ušlo u ljudsko srce, a sve je to Bog pripravio onima koji ga mole iz ljubavi (usp. 1 Iv 1,1-3). Mi se po Duhu, koji moli u nama, uvlačimo u taj ponor: «Duh koji moli u nama

---

⁴² *Duhovska posljednica.*

⁴³ Izričaj «klanjati se u duhu i istini» ne znači da kult treba biti čisto nutarnji i individualni, bez obreda, bez tijela, duhovan u smislu nematerijalan. Mjesto ne daje vrijednost molitvi u Božjim očima nego kvaliteta inspiracije. Klanjanje je ljudski čin ali mu je božanski izvor. Samo nas Duh stvarno stavlja u zajedništvo s Bogom. Usp. D. MOLLAT, *La Parola e lo Spirito*, 120.

daje našoj molitvi sigurnost (Heb 4,14; Jak 4,3) da dopremo do onih dubina iz kojih nas Bog zove, do dubina ljubavi»⁴⁴.

9. *Moliti čitavim bićem*

Molitva nema ništa neutjelovljenoga. Ona zahtijeva sudjelovanje čitavoga bića. Objavljena Božja riječ podsjeća nas da Bogu treba odgovoriti sa svom vlastitom ljubavi na njegovu ljubav, kojom nas je on prvi ljubio: «Zato ljubi Jahvu, Boga svoga, svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom» veli Ponovljeni zakon (6,5), a Isus dodaje: «i svim umom svojim» (Mt 22,37). Na taj način čovjek je opisan u svojim četirima dimenzijama, u kojima se prepoznaje božanski duh, besmrtna duša, srce i one konkretne snage u kojima se prepoznaje tijelo. I tijelo, suputnik duše, pridruženo je srcu, tom tabernakulu duha, bez kojega se ne može moliti. A ako je naše tijelo svetohranište Duha Svetoga, to je posredstvom njega i s njim, s čitavim našim postojanjem s kojim se treba moliti. Apostol upravo stoga može reći: «Proslavite dakle Boga u tijelu svojem» (1 Kor 6,13-30) i može čudesno nadodati: «A tko prione uz Gospodina, jedan je ud» (1 Kor 6,17). Naše tijelo, dakle, ima središnju ulogu na našem povratku Ocu, s Isusom u Duhu Svetom. U njemu Duh može izvirati. Preko njega molitva treba izići na svjetlo. Štoviše, svaka molitva, pa ne znam koliko bila tajna i intimna, treba se odražavati na tijelo. Molitva ne može postojati izvan tijela, i kod početnika, i kod iskusnijih. Malo pomalo molitva i Duh posvajaju tijelo, tako se Duh i tijelo nalaze nerazdvojno vezani jedan na drugoga. Čitavo tijelo postaje jedno s Duhom u službi molitve i ljubavi. U tome sudjeluju svi udovi «od glave do pete, oči, uši i nadasve jezik koji sada hvali Boga» (usp. Jak 3,2-12). Čovjek je potpuno obnovljen «snagom Duha koji vodi počinku čitavo tijelo», dok se njegove ruke uzdižu na molitvu i otvaraju se djelima milosrđa⁴⁵.

Naše tijelo, tako produhovljeno, stvoreno je za molitvu i treba ga znati uključiti u molitvu. Na zapadu, zbog velike moći intelekta i racionalizacije, pomalo je zaboravljeno sudjelovanje tijela u molitvi. Baš suprotno, jedna od bitnih označnica kršćanske molitve jest u tome da usmjerimo vlastito tijelo na potpuno sudjelovanje u molitvi, da bi naš

⁴⁴ «Molitva», *Rječnik biblijske teologije*, 592.

⁴⁵ A. LOUF, *Lo spirito prega in noi*, 77.

čitav život hvalio njegova darovatelja. Tako možemo postati, preko toga ljudskoga tijela, koje je remek-djelo svega stvorenoga, navikli pjevači Pohvale stvorova (Ps 150; Dn 3, 51-90)⁴⁶. Kako je tada lijepo i dobro uzdignuti, sklopiti ruke, sjesti, kleknuti, leći, plesati, prekrižiti se, pokloniti se; jednom riječju; sa čitavim tijelom potpuno se posvetiti molitvi onome koji je sve učinio i njemu samome, vječnoj Riječi, koja se utjelovila (Kol 1,15). Bez brata «magarca» ne može se dostići stvarnost hvalospjeva i kantika.

Židovstvo, islam i istočne religije imaju načine molitve koji potpuno uključuju i tijelo. I mi moramo ponovno naučiti moliti tako. Sveti Ignacije u svojim duhovnim vježbama preporuča molitvu «upotrebljavajući osjećaje». Potrebno je znati, gledati i shvatiti, osjećati, dodirivati, kušati stvarnost odozgor, inače se srlja u opasnost da se zaboravi bitno otajstva otkupiteljskog utjelovljenja: Isus nije uzalud uzeo tijelo od Marije, kako ispovijedamo u vjerovanju.

Možemo dakle moliti kako s dušom, a tako i tijelom. Ovdje stoji razlog zbog čega je post najbolji saveznik molitve. Isus je postom nadvladao napasnika. Prakticiranim postom u tajnosti čovjek dodiruje srce Boga, svoga Oca; postom koji je sjedinjen s molitvom, vjernik može pobijediti demone (Mk 9,29). Upravo su zbog toga jaka vremena kontemplacije: došašće, korizma, vigilije, petak, sjećanje na kalvarijsku žrtvu. To su prigode koju su tradicionalno u Crkvi otvorene postu. Post je skoro molitva tijela. Odričemo se hrane, koja je život tijela, da bismo potvrdili da je život Bog, a istinska hrana zajedništvo s njim. Tijelo tako pročišćeno, olakšano, oslobođeno, dopušta srcu da se bolje otvori, duši da se uzdigne, duhu da kliče od veselja.

10. Moliti bez prestanka

Treba ipak naglasiti da molitva ima ljutoga neprijatelja - đavla. On poznaje, bolje od nas, koje nam dobro ona može učiniti i kako se preko nje može stići do vrhunaca svetosti. Zbog toga nas Isus upozorava «kako valja svagda moliti i nikada ne sustati» (Lk 18,1)⁴⁷. «U zajedništvu s Učiteljem, molitva učenika jest borba, i samo bdijući u molitvi, neće pasti

---

⁴⁶ Usp. Sveti Franjo, «Pohvale stvorova», K. ESSER, *Spisi sv. Franje*, 49-50.

⁴⁷ Isus moli prije odlučujućih događaja svojega poslanja: Krštenja (Lk 3,21); Preobraženja (Lk 9,28); Muke (Lk 22,41-44); izbora dvanaestorice (Lk 6,12).

u napast» (usp. Lk 22,40.46)⁴⁸. On se sam u najdramatičnijem trenutku životne borbe «usrdnije molio» (Lk 22,43). Upravo u takvim trenucima, u času dosade, napasti, obeshrabrenja, u lošem danu u kojem podnevni demon ide u potragu, nužno je moliti da se ne obeshrabrimo te budemo čvrsti. Jer postojanost dovodi do pobožnosti, a pobožnost na savršeniji put. Potrebno je, dakle, ustrajati, kako govori apostol Pavao: «u nadi budite radosni, u nevolji strpljivi, u molitvi postojani» (Rim 12,12).

Isus nas nuka da molimo u «svako doba» (Lk 21,36), a Pavao da molimo «danju i noću» (1 Sol 3,10; 1 Tim 5,5). Bog je uvijek pred nama, kako moli psalmist: «Jahve mi je svagda pred očima» (Ps 16,8). I nije li njegova ljubav prema nama oduvijek i zauvijek (Rim 8,31-39). Evo novoga ključa molitve. Treba neprestano moliti jer nas molitva vodi da živimo u ozračju vjere i ljubavi. Zbilja, kada se zaista vjeruje, vjeruje se u svakom trenutku i kada se ljubi, ljubi se zauvijek. Trebamo uvijek moliti jer svaki je trenutak prigoda njegova dolaska. Molitva je «Božji dio u našem danu»⁴⁹. Spasenje se događa u ovom našem profanom vremenu u kojem jedemo, pijemo, ženimo se...⁵⁰. Zato Pavao veli: «Dakle, ili jeli, ili pili, ili što drugo činili, sve na slavu Božju činite» (1Kor 10,15). Može se moliti uvijek, jer molitva nadvisuje svako djelovanje. Ona prosvjetljuje i usmjerava svako djelovanje svojemu cilju. Srce može i treba uvijek biti pažljivo na Boga i prisutno u njemu, jer je stvoreno za njega i da u njemu otpočine. Djelovanje koje se ne rađa iz molitve slično je strijeli odapetoj slučajno iz oslabljenog luka; bez cilja i bez snage, ne dostiže protivnika. Molitva je bitna jer je Božja želja. Ta njegova želja je najveći dar koji nam je učinio. Nijedno se naše djelovanje ne može izvući iz te želje. Bog, budući da je ljubav, ne želi drugo nego da bude željen.

Na taj način shvaćamo da je molitva disanje duše, prije nego posebno držanje, jako vrijeme, rezervirani trenutak, tehnika na djelu. Tko u sebi uvijek nosi živu želju za nebom, živi skoro u neprestanoj molitvi. Taj zna koja je svrha njegova života, objekt njegovih iščekivanja, želja njegova srca. Čitav njegov život ljubi jer ima tu želju.

⁴⁸ Katekizam, 2612.

⁴⁹ S. PINCKAERS, *Pavlov i Tomin nauk o duhovnom životu* (KS, Zagreb 2000.) 181.

⁵⁰ Danas na području molitve treba «izmisliti novu duhovnost». U prijašnjim vremenima učilo se moliti prema naravnome ritmu časova dana, godišnjih doba, poljodjelskog svijeta. Danas treba učiti moliti prema umjetnom ritmu dana, koji se sve više produžava sve do kasnih noćnih sati, prema kalendaru društveno-profesionalnih obveza, gradskoga svijeta, društva kojeg oblikuju mediji, slobodnog vremena, neprestanih promjena načina mišljenja i djelovanja. I to ne može biti tako lako, ali ništa nije nemoguće.

To je ono što želi reći Sveto pismo kada tvrdi da smo već spašeni, jer Bog «nas uskrisi i posadi na nebesima u Kristu Isusu» (Ef 2,6). Očito je da se naše postojanje odvija ovdje dolje i potrebno je učiniti ono što je nužno učiniti. Ali ako je Bog u nama, i mi smo u Bogu. To je stanje milosti. Vječnost silazi u vremenito. Božanstvo ispunja našu ljudskost. Vječni je život već započeo. Bog boravi u nama i mi boravimo u Bogu. Nije li neprestana molitva onoga koji može reći: «Živim, ali ne više ja, nego u meni živi Krist» (Gal 2,20). I kada radi, moli. Premda se saginje nad stvari ove zemlje, njegov se duh uzdiže. Načelo molitve bez prestanka, veli Origen, ostvaruje onaj «tko povezuje molitvu s djelima i djela s molitvom»⁵¹. Iako je čovjek zaokupljen svakidašnjim brigama, on teži za onim «što je gore, gdje Krist sjedi zdesna Bogu! Za onim gore težite, a ne zemaljskim. Ta umrijeste i život je vaš skriven s Kristom u Bogu!» (Kol 3,1-3). Premda o tom ne razmišlja, on moli neprestano jer živi pod pogledom Božjim, pun želje i ljubavi prema njemu koji je «sve u svima» (Kol 3,11; 1 Kor 15,28). To je ostvario sv. Franjo koji se «sav pretvorio u molitvu»⁵².

To je veoma teško, ali i jednostavno. Dovoljno je živjeti pozorno, ponizno i s ljubavlju, pod Božjim pogledom. Možemo slobodno reći: treba živjeti ljubazno u Božjoj blizini. Blizi Bog nježnosti od nas ne očekuje ništa drugo doli da ga gledamo i prihvatimo ga zbog onoga što on jest: Otac, Zaručnik, Prijatelj. Osobama koje se zaista vole nije teško misliti na ljubljeno biće.

To je ono što nam otkriva neprestanu molitvu. «Večerom, jutrom i o podne, tužan ću jecati i on će čuti vapaj moj» (Ps 55,18; usp. Ps 118,164). I kada nadode noć, «ja spavam, ali srce moje bdije» (Ps 5,2). Sve postaje prilika da ga prihvatimo u nama ili da se okrenemo prema njemu. Mi više mislimo i ne djelujemo, nego Bog misli i djeluje u nama. Moli se kako se živi. Moli se neprestano, jer u nama život traje.

Istinski duhovni ljudi mole za vrijeme čitavoga svoga života. «Bez prestanka se molite» (1 Sol 5,17)⁵³ za njih znači neprestano se naprezati da žive u zajedništvu s Ocem, «što je volja Božja u Kristu Isusu» (1 Sol

⁵¹ *Katekizam*, 2745.

⁵² T. ČELANSKI, *Životopis sv. Franje* (Zagreb, 1977.) II,95.

⁵³ Bilješka *d* Jeruzalemske Biblije: Taj vrlo kratak savjet da se ima moliti "bez prestanka" silno je utjecao na kršćansku duhovnost (usp. 1 Sol 1,2; 2,13; Lk 18,1; Rim 1,10; 12,12; Ef 6,18; Fil 1,3-4; 4,6; Kol 1,3; 4,2; 2 Sol 1,11; 1 Tim 2,8; 5,5; 2 Tim 1,3; itd.).

5,18). Oni odbacuju sve ono što je nekorisno jer su stigli, na izvjestan način, do stanja savršenstva, koje se sastoji od djelovanja iz ljubavi. Čitav život postaje sveta liturgija. To je vječni život, jer nosi sa sobom zadnji ključ raja.

Najljepša Božja slika jest čovjek, ali je još ljepša slika mnoštva ljudi, koji se bore protiv grijeha i da ostanu vjerni molitvi. To je pustinja koja pročišćuje. Ona nas vodi Bogu, pozivajući nas da iz dana u dan iznosimo razloge nade koja je u nama (1 Pt 3,15). Nada koja nas poziva na svjedočenje Boga, na zajednicu učenika koja «slavi i blagoslivlja Boga» (Lk 24,53).

11. Zajednička i liturgijska molitva

Ako je kršćanska molitva osobni čin, ona ipak nikada nije pojedinačni čin jer ima bitno zajedničarski karakter. Čovjek, prije nego što postane članom neke zajednice, jest osoba koja se treba moći izraziti s Bogom. Zato je osobna molitva neophodna za zajedničku molitvu (SC 12; 13)⁵⁴.

Nova označnica kršćanske molitve nalazi se u onoj čudesnoj stvarnosti eklezijalne molitve, zajedničke i liturgijske molitve. Tko nije sposoban moliti s Crkvom, nije zaista sposoban moliti. Crkva je produženje Krista na zemlji i mjesto gdje Duh okuplja ljude u puno zajedništvo. Liturgijska je molitva «vrhunac kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proističe sva njezina snaga» (SC 10).

Prelistavajući Novi zavjet otkrivamo veliku važnost molitve s drugima i za druge (usp. Mt 18,19; Iv 15,16; Lk 24,53; Dj 1,14; 2,42.46; 5,12; 6,4; Fil 1,4, Kol 4,12). Kršćansko zagovaranje sudjeluje u Kristovu zagovoru. Kršćanin posredujući ne traži samo «svoje nego i ono što se tiče drugih» (Fil 2,4). On tako moli i za one koji mu čine zlo (usp. Dj 7,60; Lk 23, 28.34). Kršćanska molitva za druge ne pozna granica (usp. 1 Tim 2,1; Rim 10,1; 12,13).

Molitva se pojavljuje kao primarno pokazivanje crkvenog zajedništva i jedan od uzvišenijih oblika milosrdne ljubavi. Primjer je vertikalna, dolazi od samoga Krista. Veoma je značajna kratka rečenica koju Luka stavlja u Isusova usta obraćajući se Petru: «ja sam molio za

⁵⁴ Konstitucija «Sacrosanctum Concilium» o svetoj liturgiji II. vatikanskog koncila.

tebe da ne malakše tvoja vjera» (Lk 22,32). Isto se može reći i za čitavo sedamnaesto poglavlje Ivanova evanđelja, gdje Isus moli za jedinstvo učenika kako bi postali svjedoci pred svijetom, kao i za one koji će po apostolima povjerovati u Njega, za Crkvu (usp. Iv 17,20). Njegov se život za Oca i za druge izražava i u molitvi. Nas je tomu poučio u molitvi «Oče naš» (Mt 6,9-13). Poslanica Hebrejima tvrdi da Krist posreduje za svoje, jer «može do kraja spašavati one koji po njemu pristupaju k Bogu - uvijek živ da se za njih zauzima» (Hebr 7,25). Iz tog Kristova posredovanja i njegove molitve za druge, kršćanska je tradicija često naglašavala potrebu molitve za druge, za Crkvu, i u takvoj je molitvi gledala zajedništvo.

Sam Isus nam je dao primjer: on ne moli samo na osamljenim mjestima, za vrijeme noći ili u tajnosti, nego moli skupa s narodom. Svake godine njegovi su ga roditelji vodili u jeruzalemski hram o blagdanu Pashe (Lk 2,41). Zasigurno su mu se sviđali hodočasnički pohodi izraelskih vjernika. Sinoptici nam ga vrlo često predstavljaju u sinagogi, gdje je išao svake subote (Lk 4,16). Ivan nas poziva da ga neprestano slijedimo prisutna u hramu, gdje je poučavao svaki dan (Iv 7,10.14.28; 8,20). Ljubomorno je revan prema toj kući molitve, koju on naziva Očevom kućom (Iv 2,16).

Crkva je rođena u zanosu kontemplacije u gornjoj sobi na Pedeseticu (Dj 1,12-14) i pokazala se u gorljivosti prvih jeruzalemskih zajednica koje su bile «postojane u molitvi» (Dj 2,42). Može se slobodno reći da Djela apostolska pokazuju da su zajednice vjernika utemeljene na čvrstoj stijeni molitve, u svim gradovima gdje je kršćanstvo pustilo korijenje. Zajedništvo s Ocem i s narodom u molitvi postaje znak - sakrament - vjere, u čemu odzvanjaju Isusove riječi: «Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima» (Mt 18,20).

Iz osobnog odnosa s Ocem rađa se nova zajednica braće i sestara u velikom Bratu, Isusu Kristu. Svi smo sinovi u Sinu. Ohrabreni smo zazivati ga istim imenom kao što ga Isus zaziva: Abba. Tko moli *Oče naš*, otkriva da ima braću i sestre, i da se ne može pojaviti sam i napušten pred Ocem.

Tako nas taj vertikalni odnos uvodi u sasvim novo obzorje. Zajedno izgovaramo *Oče naš*. Nitko nije otok: svi smo uključeni u mesijansku zajednicu Očeva kraljevstva. «Molba za ostvarenjem Kraljevstva Božjega među ljudima zauzima važno mjesto u uzor-molitvi Očenašu»⁵⁵. Otac

---

⁵⁵ REBIĆ, «Čovjek molitve», 30.

Isusa Krista nije Otac samo nekih, nego svih ljudi. Skriva se i objavljuje, jer je Otac koji je na nebesima. Time se naglašava Očeva narav. On nije vezan za sveta mjesta, niti za neku rasu. On ne prebiva samo u Hramu, na Sionu, na Sinaju, na brdu niti u pustinji. On je prisutan i tamo gdje mu nije podignut oltar. On sve obuhvaća i nadilazi i nudi svima svoju očinsku dobrotu. Svoju dobrotu posebno ne uskraćuje u zajedničkoj molitvi: «ako dvojica od vas na zemlji jednodušno zaištu što im drago, dat će im Otac moj, koji je na nebesima» (Mt 18,19).

Liturgijska molitva izražava, hrani i gradi «ljubav koja je sveza savršenstva» (Kol 3,14). Ona ima nešto nezamjenjivo: nije improvizirana molitva nego primljena, nije individualna nego zajednička. To je darovana, određena molitva, eklezijalna. I zbog toga je nositeljica posebne milosti plodnosti i zajedništva⁵⁶. Ništa ne može ujediniti ljude međusobno i ljude s Bogom kao liturgijska molitva, jer ona sačinjava tijelo Kristovo i ujedinjuje, u isto vrijeme, anticipira Kraljevstvo, vrijeme i vječnost, nebo i zemlju. Tko zna zaroniti u božansku liturgiju, zasigurno posjeduje jedan od najboljih ključeva molitve. Ona nas stavlja u dodir s onim što Pismo čudesno zove grad Božji, nebeski Jeruzalem s tisućama anđela, svečani skup, Crkva prvorodenaca zapisanih na nebu (Hebr 12,22-23). To je zajedništvo svetih, gdje se nebo ujedinjuje sa zemljom, a zemlja se ujedinjuje s nebom (SC 8).

Liturgija, na kraju, prosvjetljuje život, objašnjava prošlost i rasvjetljuje budućnost. Molitelj preko liturgije posvećuje vrijeme. Ona ispunja našu dušu, ujedinjuje naša srca, proširuje naš duh i čini od svih nas jedno tijelo u jednome Duhu (1 Kor 12,12-13). Ne želi nas odvojiti od stvarnosti, nego nas neprestano šalje u svakodnevnost našega života preko kojega možemo učiti moliti. Život je zaista divna škola molitve, ako znamo otvoriti vrata s prave strane. Veoma je važno shvatiti to, jer život nam dolazi u susret sa svojim svakodnevnim zahtjevima i svojim različitim i mnogobrojnim brižljivostima. Ako je s jedne strane život, a s druge molitva, sve ide odvojeno. Sav rad je molitva, kako se čuje s mnogih strana, bježanje je od stvarnosti i zatvaranje u intimni ideal. Rad bez molitve je tjelesna aktivnost, «magareći napor» koji ne služi Gospodinu i njegovoj Crkvi. Međutim, ako postoji molitva u životu, sve je ujedinjeno. To se ostvaruje ako od molitve načinimo vlastiti život, a od

⁵⁶ «Preghiera», *Schede bibliche pastorali VI* (EDB, Bologna, 1986.) 3095-3098.

života molitvu, tj. ako «životom vršimo ono što smo vjerom prihvatili» (SC 10).

No, ne treba nikada zaboraviti da je Marta sestra Marijina i da cilj čitavoga našega duhovnoga života nije u suprotstavljanju, nego u ujedinjavanju kontemplacije i akcije. Tu napetost između molitve i akcije susrećemo već u Isusovu životu (usp. Mk 1,35-39) i životu njegovih učenika, koji su pozvani da «budu s njim» (Mk 3,14), i da budu poslani «propovijedati» (Mk 3,14). To je napetost koja neprestano živi u Crkvi, i koja se posebno pokazuje u životu svetaca. U njihovu se životu jasno vidi da se posao i molitva, kontemplacija i akcija, povlačenje i apostolsko djelovanje recipročno uvjetuju i stvaraju jednu cjelinu. Prije nego nas Bog šalje u svijet, traži od nas da slušamo njegov glas (usp. Još 1,8). Takav život potvrđuje našu nadu, hrani našu vjeru i njeguje svaki dan u nama vatru ljubavi. Središte svega toga je euharistija⁵⁷. Liturgija, dok nas uzdiže prema nebu, čuva nas u srcu prisutnoga Boga. To je zaista ključ Kraljevstva nebeskoga.

Kršćanin koji moli nije nikada sam. Kada moli kršćanin ulazi u dijalog s Bogom i s njegovima. Sveti će Augustin reći da Krist moli u nama kao naša glava. Prepoznamo u njemu naše glasove i njegove glasove u nama. Mi govorimo s njim i on govori s nama molitvu psalama⁵⁸.

Upravo zbog toga se kaže da onaj tko ne moli ne čini grijeh, nego da je kažnjen. Bez molitve srce vjernika doživljava prazninu, tminu, izoliranost, izgubljenost. Nasuprot tome, osobna, a posebno zajednička i liturgijska molitva upravljaju nas na put naše svakodnevne odgovornosti u zajedništvu s Bogom i braćom. Mi smo Očeva obitelj, koja moli sjedinjena u ljubavi da postane «vječnim darom» (SC 12).

---

⁵⁷ Usp. T. J. ŠAGI-BUNIĆ, «Crkva moliteljica u euharistijskoj molitvi», *BS XLIII* (1973.), 1, 85-99.

⁵⁸ Usp. AUGUSTIN, «Iz izlaganja o psalmima», *Božanski Časolov II*, 267.

Zaključak

Isusovi su učenici ostali zaneseni njegovom molitvom te su ga jednoga dana molili: «Gospodine, nauči nas moliti» (Lk 11,1). Osim što je poticao na molitvu, Isus je molio, korigirao i prosvjetljavao molitvu. Pažljiv je na zastranjenja koja je izopačuju: licemjerstvo, samozadovoljstvo i brbljavost. On je utemeljitelj molitve kada objavljuje ljudima istinsku narav molitve. I mi smo pokušali učiti moliti čitajući, slušajući i meditirajući Riječ, koja je jedini nutarnji učitelj molitve. To je jedino pitanje koje učenik treba pitati Učitelja i zaista ne traži malo. Kršćanska molitva je ulazak u Isusov dijalog s Ocem. Molitva je ulazak u dijalog dviju osoba. Moliti s vjerom jest, prije svega, promatrati Oca kao osobu. Sve dok Bog za nas nije osoba, nećemo nikada iskusiti snagu molitve i molitva neće nikada postati odgoj vjere.

Isus, istinski reformator molitve, razgovara s osobnim Ocem. On jedini potpuno poznaje njegov jezik, jer je njegova Vječna Riječ. Život Isusa, Riječi Božje, njegov je ljubavni razgovor s Ocem od kojega sve prima i kojemu sve daje. Tako i mi, sinovi u Sinu, imamo u molitvi naš izvor života, naš sinovski identitet. Zato, tko je naučio moliti Isusovu «novu molitvu», naučio je živjeti u sinovskom odnosu. Uči se moliti moleći Isusa da nas to nauči. Molitva je njegov dar, ne naše osvajanje. Moliti znači željeti, slušati, vjerovati i čuti Duha Sina koji uzdiše u nama i svemu stvorenju. On nam stiže u pomoć jer mi smo nemoćni izreći u nekoj molitvi ono što bi bilo jednako našim čežnjama.

Molitva nije stoga datost koja dolazi sama od sebe: potrebno je posvetiti se, obvezati se, ustrajati. Da bi se molilo, potrebno je imati borilački duh i mentalitet. Budući da molitva pripada redu ljubavi, ona je neka strast, i zbog toga razloga skriveno mučeništvo. Nužno je ipak nadodati da molitva nije samo naprezanje volje. Ona je također prihvaćanje, zaboravljanje sebe samoga, prepuštanje, jer Duh je taj koji moli u nama (usp. Gal 4,6). Moliti znači otvoriti se Duhu, povjeriti mu se, prihvatiti njegovu pomoć, surađivati s njim, prepustiti se njegovu vodstvu, formaciji i prosvjetljenju, ako je potrebo i preko šutnje, tame, suhoće, prividne odsutnosti samoga Duha⁵⁹.

Naučiti tako moliti jest jednostavno, ali i teško umijeće. Jednostavno, jer je u pitanju predanje srca, teško, jer teško predajemo to

---

⁵⁹ Usp. MOLLAT, *La Parola e lo Spirito*, 65.

isto srce. Sve je jednostavno kada je srce slobodno. Sve je teško kada je srce tvrdo, zasuto, zarobljeno i ne umije slobodno ljubiti. Srce je naše i naša je Riječ Božja. Dovoljna nam je postojanost u Riječi i u našem srcu, tj. biti budni i pozorni cijelim srcem na ono što se moli.

Pred Ocem ne trebamo mudrovati. Jednostavnost molitvu čini ugodnom Bogu. U našim molitvama ne trebamo biti obilni riječima, niti paziti da to bude dotjerani govor. Sve riječi izgovarajmo u jednostavnosti i poniznosti srca. Bez mnogo umovanja izrazimo svoju ljubav, svoju hvalu, svoju zahvalu, svoje traženje, svoj odmor duha, svoju slabost i grešnost. Razgovarajmo sa svojim Ocem o vlastitim nedostacima i slabostima, o svojim željama i težnjama. Recimo mu ono što nam je u svakodnevnom životu najteže, kao i ono najlakše. Stavimo se u stanje istine, istine vlastitoga srca, jer tada smo doista ono što jesmo, kako reče sveti Franjo: «jer kolik je čovjek pred Bogom, toliko vrijedi i ništa više»⁶⁰.

Ako tako molimo, onda molitva nije sredstvo, niti se pitamo čemu ona služi ili koristi. Takva i slična pitanja ne postavljamo kada je riječ o ljubavi i prijateljstvu. Molitva je zapravo utjelovljenje ljubavi. Ona je ljubav na djelu. Moliti znači ljubiti Boga. Ljubiti ga isto je što i moliti ga. Molitva, prosna ili zahvalna, odgovor je na Božji korak prema čovjeku, odgovor na dar posinjenja (Gal 4,5).

Molitva se u biti sastoji od davanja Bogu za pravo. A kad je on u pravu, kada smo mi s Njim suglasni, mi zarađujemo. U molitvi punoj povjerenja udišemo vjeru, živimo uz Boga i Bog živi uz nas (usp. Ef 3,14-20). Ona nas otvara istinskom, konkretnom, ljubaznom odnosu u kojemu stječemo vjernoga Suputnika. Povjerljivom molitvom Bogu za sve naše potrebe i brige činimo da vjera uđe u zakutke našega života. Tako s teorije prelazimo na praksu, što nam daje sreću, sigurnost i utjehu, iako cijena putne karte ostaje ista. Isus nas je zapravo i naučio moliti da riješimo svoje temeljne probleme: dolazak Božjeg kraljevstva, sinovski odnos s Ocem i bratski odnos s bližnjim.

Molitva nas osposobljava da shvatimo bitno. Samo u molitvi uspijevamo uhvatiti poruku koju nam Bog upućuje u svakodnevnom životu. Ona nadahnjuje naš govor i naše djelovanje poniznim molitvenim slušanjem Božje riječi.

---

⁶⁰ Sv. Franjo, "Opomene", XIX, 2, ESSER, *Spisi sv. Franje*, 45.

I na kraju, budimo iskreni i priznajmo istinu da Gospodin od nas čuje mnoge riječi, štoviše previše riječi. Dobro bi bilo da Gospodin, jednom u šumi mnogih naših riječi, uspije izvući samo jednu riječ, onu koja ga zanima, koju nikada nije čuo. Naše su molitve prečesto igra riječi. Isus daje prednost molitvi koja je borba. On ne želi ništa drugo nego da čovjek iz takve molitve iziđe pobjednikom: čovječe, neka ti bude kako želiš (usp. Mk 7,29).

Summary

ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF CHRISTIAN PRAYER IN THE LIGHT OF THE NEW TESTAMENT

The article deals with some characteristics of Christian prayer. The prayer is the essential component of Christian self-understanding and self-acceptance. Prayer conversation with God is the greatest good, actuality of communion with God what we are called into. Furthermore, prayer is an expression of our faith mediation with and awareness of God. Therefore, it is a word of hope in faith. The author states that the believers can experience prayer in every situation: in loneliness, in community, in their struggle in which God's active presence is announced. That is what makes prayer difficult to understand. It is not easy to dedicate oneself to prayer. Persistence in prayer requires a huge effort because God is silent and our affection towards God is not satisfied. We easily get used to understand prayer more as spoken word than listening to the Word that live within us. However, prayer is desire for God. It is more an effect of God's grace than of our own endeavor. True prayer requires contritional, humble, simple and true child's heart that gives itself to God who is present and prays himself within it. Praying means desiring, hearing, believing and listening to the Spirit of the Son who is groaning in labor pains within us and within the whole creation in order to achieve our fundamental needs for our salvation: the coming of the Kingdom of God; Son-like relation to the Father and brotherly relation to our neighbor and the whole creation.